

საქართველო საქართველო

#1 (4) 2008

სარჩევი

- 4 ქართული დიასპორა ერთ-ერთი უმსხვილესი ინვესტორია ქვეყნისათვის (ინტერვიუ საქართველოს სახელმწიფო მინისტრთან დიასპორის საკითხებში, ბატონ იულონ გაგოშიძესთან)
Грузинська діаспора – одна з найбільших інвесторів країни (інтерв'ю з державного міністра Грузії у справах діаспори пана Юлона Гагошідзе)
- 8 სვეტიცხოველი
Светицховелі
- 14 ვინ ასწავლის ჩვენს შვილებს
Хто навчає наших дітей
- 17 ერთი კიევერი საღამოს ნათელი
Сльози щастя

ЗМІСТ

- 20 სტუმრობა მირგოროდში დავით გურამიშვილთან
Подорож до могили Давіда Гурамішвілі
- 22 მეფე მირიანი
საქართველოს გაქრისტიანება
- 24 ანა კალანდაძე (მოგონება)
Анна Каландадзе (Спогад)
- 28 სოფიკო ჭიაურელი (ესკიზი)
Софіко Чіаурелі
- 32 მოგზაურობა საქართველოში
Подорож до Грузії
- 42 ანსამბლი «ველაპტარი» 30 წლისა!
Ансамблю «Келаптарі» 30 років!

საქართველო საქართველო

ქართული დიასპორა ერთ-ერთი უმსხვილესი ინვესტორია ქვეყნისათვის

საქართველოს ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტრომ რეორგანიზაცია განიცადა და სტრუქტურულადაც შეიცვალა. ჟურნალ «საქართველოს» რედაქციამ თხოვნით მიმართა საქართველოს სახელმწიფო მინისტრს დიასპორის საკითხებში, ბატონ იულონ გაბოშიძეს, პასუხი გაცეცა რამდენიმე საინტერესო შეკითხვისათვის, ისიც დიდსულოვნად დაგვთანხმდა და მკითხველს სიამოვნებით ვთავაზობთ ამ «დაუსწრებელ» საუბარს მასთან (სტილი დაცულია).

ГРУЗИНСКА ДІАСПОРА — ОДНА З НАЙБІЛЬШИХ ІНВЕСТИРІВ КРАЇНИ

Нещодавно у Грузії було створене міністерство, яке займається питаннями діаспори.

РЕДАКЦІЯ ЖУРНАЛУ «САКАРТВЕЛО» ЗВЕРНУЛАСЯ З ПРОХАННЯМ ДО ДЕРЖАВНОГО

МІНІСТРА Грузії у справах діаспори пана Юлона ГАГОШІДЗЕ

РОЗПОВІСТИ ПРО РОБОТУ НОВОГО ВІДОМСТВА.

ბატონ იულონ, ალბათ პრეცედენტი არა აქვს თქვენს სამინისტროს — განა სადმე არსებობს ანალოგიური სამინისტრო (დიასპორის საკითხებში)? ან, თუნდაც, თქვენი წინამორბედი — ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტროს ანალოგი? ლაპარაკია სამინისტროზე, როგორც სახელმწიფოს სტრუქტურულ ერთეულზე, ამდენად, ალბათ დანიშნულებაც არაორდინალური გაგანიათ.

— პირველ რიგში მოგესალმებით. სახელმწიფო სტრუქტურები, რომლებიც დიასპორის საკითხებს განაგებს, არსებობს ძალიან ბევრ ქვეყანაში, როგორც პოსტსაბჭოთა სივრცეში, ისე შორეულ სამღვარეულოში. მაგალითად: სომხეთში, აზერბაიჯანში, ისრაელში, პოლონეთში, თურქეთში, საბერძნეთსა და მრავალ სხვა ქვეყანაში. ჩვენი აპარატის შექმნამდე საქართველოში არსებობდა საგარეო საქმეთა სამინისტროსთან და ლტოლვილთა და განსახლების სამინისტროსთან არსებული სტრუქტურა, რომელიც დიასპორის საკითხებით იყო დაკავებული.

— რამ განაპირობა, თქვენი აზრით, ამ, საქართველოსათვის არატრადიციული სამინისტროს შექმნა-დაარსება?

— დიასპორა ნებისმიერი ქვეყნისთვის, მათ შორის საქართველოსთვის ძალიან მნიშვნელოვან როლს თამაშობს. ამჟამად ქართული დიასპორა ერთ-ერთი უმსხვილესი ინვესტორია საქართველოსთვის. ყველა განვითარებულ ქვეყანას აქვს საგანგებო სახელმწიფო სტრუქტურა, რომელიც დიასპორასთან ურთიერთობის საკითხებით არის დაკავებული. დიასპორას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება პროგრამის — «ერთიანი საქართველო სიღარიბის გარეშე» განხორციელებაში.

Пანე Юлоне, чи має ваше міністерство аналоги у світі? Які завдання стоять перед ним?

—**რა ფუნქცია გაკისრიათ? და რა მიზნებს ისახავთ?**

— ჩვენი ძირითადი ფუნქცია, გავალრმავოთ კონტაქტები საქართველოს დიასპორასთან, ჩვენი უმთავრესი მიზანია, ჩამოვაყალიბოთ სისტემა, რომელიც გააერთიანებს მთელს დიასპორას. შევიშავეთ კანონმდებლობას დიასპორის შესახებ. შევექმნით საინფორმაციო ბანკს და დიასპორის ფონდს. ფონდის მიზნებია: დიასპორა დიასპორისთვის და დიასპორა ქვეყნისთვის.

—**ფლობთ თუ არა ინფორმაციას: რამდენი ქართველი ცხოვრობს დღესდღეობით (ოფიციალური და არაოფიციალური მონაცემებით) საქართველოს საზღვრებს გარეთ?**

— საქართველოდან გასული მოსახლეობის შესახებ ზუსტი სტატისტიკა არ არსებობს. სწორედ ზემოთ ნახსენები საინფორმაციო ბანკის დანიშნულება იქნება ამ ხარვეზის შევსება. ისე, სხვადასხვა არაოფიციალური მონაცემებით, ბოლო 10–15 წლების განმავლობაში საქართველოდან გასულია ერთ მილიონამდე მოქალაქე. საქართველოს ფარგლებს გარეთ შრომისუნარიანი მოსახლეობის დაახლოებით ერთ მეოთხედია გასული, მაგრამ საქართველოს დიასპორა მართო მიგრანტებით არ ამოიწურება. ქართულ დიასპორად ითვლება საქართველოს ფარგლებს გარეთ მცხოვრები სხვა ქვეყნის მოქალაქეები, რომლებიც არ კარგავენ კავშირს საქართველოსთან. ასეთი ხალხი ბევრია თურქეთში, აზერბაიჯანში, ირანში, რუსეთში, საფრანგეთსა და სხვა ქვეყნებში.

—**როგორ ფიქრობთ, რამ განაპირობა ასეთი დიდი იმიგრაცია? იქნებ წლების მიხედვით გაანალიზოთ მისი ზრდა და პირობით, შემცირება? როგორ თანხედება იგი ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობას და მოსახლეობის ცხოვრების დონეს? რა მიმართებაშია ეს საკითხები დემოგრაფიასთან საქართველოს კუთხეების მიხედვით?**

— ბოლო წლებში დიდი იმიგრაცია გამოიწვია იმ განუკითხაობამ, რაც სუფევდა საქართველოში 1991–92 წლებში, სახელმწიფო გადართილების შემდგომ. ამას თან დაერთო სიღარიბე, რომელიც ჯერ კიდევ არ არის აღმოფხვრილი. სასაზღვრო დეპარტამენტის ბოლო წლების მონაცემებით, სადაც აღრიცხულია საქართველოდან გასულთა და შემოსულთა რაოდენობა, ტენდენცია გამსვლელთა შემცირებისკენ მიდის. დემოგრაფიის პრობლემა ცხადია დაკავშირებულია იმიგრაციასთან. არა მარტო ცალკეული კუთხე, არამედ მთლიანად საქართველო დაზარალდა ამ პრობლემით. უფრო მეტიც, დღეს საქართველოში პროფესიული მუშახელის დეფიციტია. დიდ მშენებლობებზე საზღვარგარეთიდან შემოგვყავს მუშები.

—**განიხილავს თუ არა საქართველოს მთავრობა ამ საკითხებს, როგორც საგანგაშოს, და რა კონკრეტული ნაბიჯებია გადადგმული ამ მიმართებით? — იმ პირობებში, ქართველობა რომ განიცდის, არ შეიძლება დემოგრაფიული მდგომარეობის გაუმჯობესობა გამოიწვიოს... მახსოვს, ერთი პერიოდი განგაშს სცემდნენ ქართული სოფლები ცარიელდებო! ამჟამად არა მხოლოდ სოფლები, არამედ რაიონული ცენტრები და ქალაქებიც ცარიელდებიან და ხმას არავენ იღებს... ამ ფონზე თბილისი ლამის ლას-ვეგასს დაემსგავსა თავისი კაზინოებითა და სტრიპტიზბარებით, ესენი ხომ მდიდარი ქვეყნების მონაგონია**

— Насамперед хочу привітатись. Такі державні структури існують у багатьох країнах: як на пострадянському просторі, так і в інших державах — у Вірменії, Азербайджані, Ізраїлі, Польщі, Туреччині, Греції. До створення нашого апарату існувала структура при Міністерстві закордонних справ та Міністерстві у справах біженців і розселення, які займалися питаннями, пов'язаними з діаспорою.

—**Що стало передумовою для створення цього нетрадиційного для Грузії міністерства?**

— Кожна держава цінує своїх співвітчизників, які живуть за кордоном, і Грузія не є винятком. Сьогодні наша діаспора — найбільший інвестор країни. Вона також відіграє важливу роль у втіленні програми «Єдина Грузія без бідності».

—**Які функції вам надані і які у вас плани?**

— Наша основна функція полягає у налагодженні та поглибленні контактів з грузинською діаспорою. Наша основна мета — сформувати систему, яка б об'єднала всю діаспору. Плануємо розробити відповідний законопроект, сформувати інформаційну базу і фонд. Мета фонду — діаспора для діаспори і діаспора для країни.

—**Чи володієте ви інформацією, скільки грузинів сьогодні живе (за офіційними та неофіційними даними) за межами країни?**

— Точної статистики не існує. Саме створення згаданої вище інформаційної бази має заповнити цю прогалину. За різними неофіційними даними, упродовж останніх 10–15 років країну покинуло близько мільйона людей. За межами Грузії перебуває чверть працездатного населення, але грузинська діаспора — це не лише емігранти. Грузинською діаспорою вважаються громадяни інших країн, які живуть за кордоном, однак не втрачають зв'язок з Грузією. Таких людей багато в Туреччині, Франції, Ірані, Азербайджані, Росії.

—**Що, на вашу думку, зумовило таку велику еміграцію? Як змінювався її рівень упродовж останніх років? Чи впливає на цей процес соціально-економічне становище країни та рівень життя населення?**

— Велику міграцію викликали події 1991–1992 років. До цього додалася й бідність, яка ще досі остаточно не подолана. За даними митного Департаменту, де ведеться облік громадян, які прибули і покинули країну, відстежується тенденція до зменшення числа останніх. Звичайно ж, демографічна проблема пов'язана з міграцією,

ალავერი (XI სს.)
Алаверди (XI ст.)

და არცთუ ოდინდელი საქართველოს მორალურ სახეს შეჰფერის... თან ლას-ვეგასი ხომ ნევადის შტატშია, თითქმის შუა უდაბნოში (დიდი ქალაქებიდან მოცილებით), ეს კი ბედუკულმართი საქართველოს დედაქალაქია!

— საქართველოს მთავრობას ესმის ამ საკითხის სიმწვავე და მთელი მისი მოღვაწეობა მიმართულია იმ ძირითადი მიზეზის დასაძლევად, რამაც შრომითი მიგრაცია გამოიწვია — ეს არის სიღარიბე. ის, რომ საქართველოში განუკითხაობა, ძარცვა და ქურდობა შეწყდა, კორუფცია აღმოიფხვრა, კონტრაბანდა შეწყდა, ენერგომომარაგება მოწესრიგდა, იგება გზები, წესრიგდება ინფრასტრუქტურა. ესენია სწორედ კონკრეტული ნაბიჯები სიღარიბის დაძლევის გზაზე. ამ პრობლემების მოგვარების გარეშე არ შემოვიდოდა საქართველოში ინვესტიციები, ინვესტიცია კი ქვეყანაში სამუშაო ადგილებს ქმნის. ეს კი ნიშნავს, რომ მუშახელის უკან დაბრუნების პირობები შეიქმნება.

უცხოელი ტურისტების რიცხვის მკვეთრი ზრდა იმის მანიშნებელია, რომ საქართველო საინტერესო და მიმზიდველი გახდა. გალამაზდა არა მარტო თბილისი, რომელსაც ვერ იცნობთ არამედ, ბათუმი, სიღნაღი, შენდება ქუთაისი, თელავი. ეს ყველაფერი კონკრეტული ნაბიჯებია.

— ხედავს თუ არა მთავრობა იმის აუცილებლობას, რომ ეს რიცხვი მინიმუმამდე შემცირდეს და რა გაკეთდა, ან რა კეთდება ამისათვის?

— ამ შეკითხვაზე ზემოთ გიპასუხეთ. გავიმეორებ, რომ საქართველოს მთავრობისთვის პროგრამა — «ერთიანი საქართველო სიღარიბის გარეშე» სწორედ ამ მიზნებს ემსახურება.

— თვლით თუ არა, რომ მოსახლეობის დასაქმების პრობლემის გადაწყვეტამ, სამუშაო ადგილების ზრდამ საქართველოში შეიძლება შეამციროს ჭარბი მიგრაცია?

— რასაკვირველია, გეტანხმებით.

— ბატონო, იულონ რა დამოკიდებულება გაქვთ ქართველთა სათვისტომოებთან, კულტურულ-საგანმანათლებლო ცენტრებთან? რა თხოვნით მოგმართავენ ისინი?

— რეგულარული კონტაქტი გვაქვს ქართველთა სათვისტომოებთან, კულტურულ-საგანმანათლებლო ცენტრებთან. ვუგზავნით მათ ქართულ სახელმძღვანელოებს, საქართველოს სიმბოლიკას (დროშა, გერბი), ეროვნულ ტანსაცმელს ანსამბლებისათვის. საზღვარგარეთ მცხოვრებ ჩვენს თანამემამულეთათვის ელემენტარული ყურადღება ჩვენი მხრიდან ფასდება და აღინიშნება.

ი postრავდავ не лише окремий регіон, а й держава в цілому. Ба більше, сьогодні у Грузії — дефіцит професійної робочої сили. На великі будівництва спеціалістів запрошуємо з-за кордону.

— Чи вважає керівництво Грузії ці питання критичними і які конкретні кроки зроблені в цьому напрямку? Пам'ятаю, був період, коли били на сполох через спустошення сіл Грузії. Цього разу порожніють районні центри, і ніхто нічого не каже...

— Уряд Грузії усвідомлює важливість цього питання, вся його робота спрямована на подолання основної причини — бідності. В країні викоринили корупцію, контрабанду, навели порядок в енергозбереженні, почали будувати дороги, облаштовувати інфраструктуру — це конкретні кроки для подолання бідності. Проведена реконструкція не тільки у Тбілісі, але й у Батумі, Сігнагі, розбудовується Кутаїсі, Телаві. Без вирішення цих проблем до Грузії не прийшли б інвестиції, а інвестиції створюють робочі місця. Отже, створюються умови для повернення робочої сили. Стрімке зростання кількості іноземних туристів свідчить, що Грузія стає цікавою і привабливою.

— Як ви вважаєте, чи може вирішення проблеми працевлаштування населення і збільшення робочих місць у Грузії зменшити рівень міграції?

— Безперечно, так.

— Пане Юлоне, які маєте стосунки з грузинськими громадами, культурно-просвітницькими центрами? З якими проханнями вони звертаються до вас?

— Маємо регулярні контакти з грузинськими громадами та культурно-просвітницькими центрами. Надсилаємо їм підручники, грузинську символіку (прапор, герб), для ансамблів — національний одяг. Співвітчизники, які проживають за кордоном, дуже цінують увагу з нашого боку.

— არის თუ არა შემუშავებული სახელმწიფო გეგმა ქართული სათვისტომოებთან დაკავშირებით და რა დახმარების გაწევა შეუძლია თქვენს სამინისტროს?

— არსებობს ასეთი გეგმა. ჩვენი სტრუქტურა ცდილობს, რომ დიასპორა უფრო ორგანიზებული გახდეს და გააერთიანოს თავისი ძალისხმევა მიმართული, როგორც ქვეყნის, ასევე თვით დიასპორის დასახმარებლად.

— როგორც მოგვხსენებთ საზღვარგარეთ არის უამრავი პრობლემები ქართული საკვირაო სკოლების, კულტურულ-საგანმანათლებლო ცენტრებისა და «ქართული სახლების» ფუნქციონირებასთან დაკავშირებით, კერძოდ მათთვის საჭირო ფართის გამოყოფის შესახებ. ზოგიერთ ქვეყანაში ეროვნულ უმცირესობათა კულტურის ცენტრებისადმი სათანადო ფართის გამოყოფა კანონით არის გათვალისწინებული, თუმცა ხშირად ამას პოლიტიკური ხასიათი ადევს. — ამ მხრივ თქვენი სამინისტრო გეგმავს თუ არა რაიმე ღონისძიების გატარებას?

— ეს სწორედ ის საკითხებია, რომელთა შესახებაც საზღვარგარეთ ოფიციალური ვიზიტებისას ვესაუბრები იმ ქვეყნების მინისტრებს. მართალი ბრძანდებით, ხშირად ამას პოლიტიკური ხასიათი აქვს, მაგრამ შეხვედრებისას ისახება კონკრეტული მიზნები და ჩვენ ერთობლივად ვცდილობთ ამ საკითხების გადაჭრას. ეს არ არის იოლი.

— გათვალისწინებულია თუ არა ქართული საკვირაო სკოლებისა და ფოლკლორული ჯგუფების მიმართ დახმარების გაწევა თქვენი სამინისტროს მიერ და რა სახის დახმარება იქნება?

— ზემოთ უკვე აღვნიშნე — ეს არა თუ იგეგმება, ჩვენ ამაზე ვმუშაობთ და მუდმივად ვამარაგებთ საკვირაო სკოლებს საჭიროების მიხედვით.

დასასრულს მინდა მადლობა გადავუხადო საქართველოს ფარგლებს გარეთ მოღვაწე ყველა ჩვენს თანამემამულეს, რომელსაც ახსოვს თავისი სამშობლო და ზრუნავს მასზე. მინდა იცოდეთ, რომ ჩვენი სახელმწიფო ყველაფერს აკეთებს იმისათვის, რომ საქართველო იქცეს ერთიან და ეკონომიკურად ძლიერ სახელმწიფოდ. ამ საქმეში ჩვენი დიასპორის წვლილი დიდია. არ არსებობს ქვეყანა დიასპორის გარეშე და დიასპორა ქვეყნის გარეშე.

წარმატებებს ვუსურვებურნალ «საქართველოს», რომელსაც კარგად ვიცნობ და ჩვენი აპარატის მიერ ორგანიზებულ გამოფენაზე «ქართული სიტყვა უცხოეთში» გამოფენით და გავაცანით საზოგადოებას.

დიდი მადლობა. ♦

ესაუბრა სოსო ჩოჩია

— Чи є розроблений державний план щодо співпраці з грузинськими громадами, і яку допомогу може надати їм ваше міністерство?

— Такий план існує. Ми намагаємося об'єднати зусилля діаспори, спрямувати їхню роботу як на підтримку країни, так і на підтримку діаспори.

— Як відомо, за кордоном існує багато проблем, пов'язаних з функціонуванням недільних шкіл та культурно-просвітницьких центрів, зокрема щодо виділення для них приміщень. У деяких країнах це не передбачено законом. Часто ця проблема має політичне забарвлення. Чи планує ваше міністерство вжити відповідних заходів з цього питання?

— Під час офіційних візитів я розмовляю про це з міністрами різних країн. Ви маєте рацію: дуже часто це політична проблема. Втім, під час зустрічей ми разом намагаємось вирішувати такі питання. Це не так легко.

— Чи передбачене надання допомоги недільним школам та фольклорним колективам з боку вашого міністерства? І якою може бути ця допомога?

— Як я вже казав, це не тільки планується, ми над цим працюємо і постійно забезпечуємо недільні школи.

Наостанок хочу подякувати всім нашим співвітчизникам, які пам'ятають про свою Батьківщину і піклуються про неї. Хочу, аби ви знали: наша держава робить все для того, щоб Грузія стала єдиною економічно міцною державою. У цій справі величезну роль відіграє діаспора. Не існує країни без діаспори, а діаспори — без країни.

Бажаю успіху журналу «Сакартвело», який добре знаю. Під час виставки «Грузинське слово за кордоном», яку організував наш апарат, ваш журнал був представлений громадськості.

Дуже вам дякую. ♦

Розмовляв Сосо ЧОЧІЯ

სვეტიცხოველი

ნინო ჰიქია

СВЕТИЦХОВЕЛІ

Ніно ДЖІКІЯ

მცხეთა — მეორე იერუსალიმი!.. ასე უწოდებენ ქალაქს, სადაც ჯერ კიდევ ჩვენს წელთაღრიცხვამდე ჰყვოდა კულტურა ქართველი ერისა, სადაც ქრისტეს ჯვარცმის შემდეგ სამი მოციქული გამოიგზავნა საქართველოს გასაქრისტიანებლად — ანდრია პირველწოდებული, სვიმონ კანანელი და მატათა (იუდას ნაცვალი).

სწორედ აქ დაირწა პირველად ქრისტიანული აკვანი, აქ გაითალა პირველი ემბაზი, აქ დაეფლა კვარტი უფლისა, აქ იქადაგა მოციქულთა სწორმა წმინდა ნინომ სახარება და აღმართა ჯვარი ვაზისა თხოთის მთაზე. აქვე აღმართა «სვეტიცხოველი» მაკურნებელი, მირონმდინარე და აქვე აშენდა «სვეტიცხოველის» უდიდესი და უკვდავი ტაძარი ქართველი ერის ცრემლითა და სისხლით გაუღენთილი.

ყოველივე ამის შესახებ უამრავი წერილობითი მასალა არსებობს: ლეონტი მროველის ქართლის ცხოვრებიდან მოქცევაი ქართლისაი, წმინდა ნინოს შატერდულ-ჭელიშური რედაქციები, ნიკოლოზ გულაბერისძისა, არსენ ბერისა თუ სხვათა მიერ მოთხრობილი, რომელნიც ადასტურებენ ფაქტების სიზუსტესა და უტყუარობას. ერთ-ერთ ასეთ უტყუარ საბუთად გვევლინება აბიათარ მღვდლის მონათხრობი: «როდესაც მეფე ჰეროდემ იერუსალიმში ყრმები ამოწყვიტა, რათა მოეკლა მომავალი მესია — იესო ქრისტე, მაშინ მცხეთელი ებრაელები იერუსალიმს წასულან, რათა ეშველათ თავისი თანამოძმეებისათვის, ამის შემდეგ კი მოვიდა არა მესიის მოკვლის, არამედ სპარსი მოგვების მიერ მისი პოვნისა და მისთვის ოქროს, მურისა და გუნდრუკის შეწირვის ამბავი. ამის გამგონე მცხეთელმა ებრაელებმა ძალზედ გაიხარეს, თუმცა 33 წლის შემდეგ მოვიდა წერილი პაპაჩემის — ელიოზის მისამართით. მას ანა მღვდელმთავარი სწერდა: «ვისაც მოგვებმა ძლევნი შესწირეს, ის გაზრდილა და ახლა ამბობს «მე ძე ღვთისა ვარო» და თავს უფლის შვილად აცხადებს, ამიტომ ჩამოდით, რათა სიკვდილით დავსაჯოთ იგი, რათა აღვასრულოთ მცნება მოსესი». ამისათვის წასულან პაპაჩემი ელიოზი და ლონგინოზ კარსნელი, თუმცა ელიოზის დედამ, რომელიც ელი მღვდლის შთამომავალი იყო, გააფრთხილა იგი — წასვლით წასულიყო, მაგრამ ნუ მიიღებდა მონაწილეობას მის ჯვარცმაში.»

მცხეთა — це другий Єрусалим. Так називають місто, в якому ще до нашої ери вже процвітала культура грузинського народу, куди після розп'яття Ісуса Христа були відряджені три Апостоли, щоб охрестити Грузію: Андрій Первозваний, Свiмон Кананійський і Матату (яким замінили Іуду). Саме тут розгойдалася колыска християнства. Тут була зроблена... створена перша купіль, була зарита плащаниця Ісуса Христа. Тут проповідувала Євангеліє, прирівняна до Апостолів свята Ніно, яка звела на горі Хоті сплетений із виноградної лози Хрест. Тут був споруджений «Животворящий стовп», що мироточив і мав лікувальні властивості, саме тут був побудований величний, безсмертний собор «Светицховелі», насичений кров'ю та слізьми грузинського народу.

Існує безліч письмових підтверджень тому: «Із життя Картлі, навернення Картлі» Леонтія Мровелі; у редакціях святої Ніно у Шатберському та Челішурському монастиря; у записах Ніколоза Гулаберісдзе, монаха Арсена та оповідях інших, що підтверджує точність вищезазначених фактів та їх істинність. В одному з таких документів є розповідь священника Абіатара: «Коли цар Ірод винищив у Єрусалимі усіх немовлят, щоб вбити майбутнього месію — Ісуса Христа, мцхетські євреї пішли в Єрусалим, щоб допомогти своїм побратимам. Після цього прийшла звістка не про вбивство Месії, а про те, що персидські волхви, знайшли Ісуса Христа і одарили його золотом, ладаном і смирною. Дізнавшись про це, мцхетські євреї дуже зраділи.

А через тридцять три роки по тому на адресу мого діда Еліоза прийшов лист. Йому писав первосвященик Анна: «Той, кому волхви піднесли дари, зараз виріс і проголошує себе сином Божим. Тому приїздить, щоб покарати його смертю, бо треба виконати заповіді Мойсея». Для цього відрядили мого діда Еліоза та Лонгіноза Карснелі, хоча мати Еліоза, яка була нащадком священника Елі, попередила його, щоб він йшов, але не брав участі у розп'ятті.»

სვეტიცხოველი (IV-V სს.)
Светицховели (IV-V ст.)

როდესაც მაცხოვარი ჯვარს აცვეს, ელიოზის დედას იერუსალიმიდან მცხეთაში ესმა უფლის ჯვარზე მიჭედების სმა, ერთი დაიკივლა და თქვა: «მშვიდობით მეფობაო ურიათაო, რამეთუ მოჰკალით მეუფე თქვენი. ვაი ჩემდა! ნეტავ, ამის გაგონებამდე მოვმკვდარიყავი!...» და გარდაიცვალა. ხოლო კვართი უფლისა წილად ხვდა ელიოზსა და ლონგინოსს და მოვიდნენ მცხეთას; მიეგება თავისი და — სიდონია სამმაგი მწუხარებით აღვსილი: ქრისტეს ჯვარცმის, დედის გარდაცვალებისა და მისი ძმის მაცხოვრის ჯვარცმაში მონაწილეობის გამო, გამართვა კვართი, გულში ჩაიკრა და სული განუტევა. ვერავინ შეძლო მისთვის ძვირფასი საუნჯის ხელიდან გამორთმევა და ელიოზი იძულებული გახდა, კვართთან ერთად დაეკრძალა და, — რომელთა ხელთა მისთა აქუნდა სამოსელი იგი იმ ადგილას, რომელ მახლობელ არს ნაძუსა მას ლიბანით მოსრულსა და მცხეთას დანერგულსა».

Коли Спасителя розпинали, мати Еліоза у Мцхеті почула, як в Єрусалимі забивають цвяхи в Ісуса. Вона вигукнула: «Прощай царство іудеїв, бо ви вбили свого Владику. Горе мені. Хоч би я померла, до того, як почула це!»! — і вмерла... А плащаницею Спасителя одарили Еліоза та Лонгіноза, які повернулися до Мцхети. Їх прийняла сестра Еліоза Сидонія, яка була переповнена потрійним горем: розп'яттям Христа, смертю матері і тим, що її брат брав участь у розп'ятті Ісуса. Вона взяла у них плащаницю, пригорнула її до свого серця і тієї ж миті душа її відійшла у вічність... Ніхто не зміг забрати з її рук дорогий скарб. Еліоз був змушений поховати свою сестру разом з плащаницею в руках поруч ялини, привезеною з Лівії і посадженою у Мцхеті». Розповідь священника Абіатара пов'язана з періодом

აბიათარ მღვდლის მონათხრობი ქართლის მოქცევას იმ მომენტიდან უკავშირდება, როდესაც ნინო გაიგებს მცხეთაში კვართის დაკრძალვის ამბავს და განიზრახავს მცხეთაში წასვლას. (ამგვარად, სწორედ კვართი იქცევა საქართველოს გაქრისტიანების მიზეზად), ხოლო უფრო უშუალოდ მაშინ, როდესაც მეფე მირიანი «სამეფო სამოთხეში» ეკლესიის შენებას იწყებს: «და მეცესეულად მოიღეს ძელი და იწყეს შენებად და მოჰკუეთეს ნაძვი იგი და შემზადეს სუეტად და ძირთა მისთა ზედა დადევს საფუძველი ეკლესიისაი». მაგრამ როდესაც ამ სვეტის აღმართვის დრო მოვიდა, ხურობმა «არათუ აღმართებად ოდენ ვერ შეუძლეს, არამედ შეძრვადცა და უქმ იქმნა ყოველი სიბრძნე და ღონისძიებაი კაცთაი». (თაყაიშვილი — *Опис Рукописей*, II 708–813. შატბერდის კრებულის ტექსტი და ჭელიშის ვარიანტი).

ამ სასწაულმა მძიმე შთაბეჭდილება დატოვა მეფესა და ხალხზე. «წარვიდა მეფე და ყოველი ერი გულდებული »

ნაწილად კარტლი და ქრისტიანობა. Коли свята Ніно (яка охрестила Грузію у IV столітті і пізніше була приєднана до лику святих) дізналася, що у Мцхеті похована плащаниця Ісуса Христа, в неї з'явився намір піти туди. «Таким чином саме плащаниця стала причиною Хрещення Грузії», а конкретніше — тоді, коли цар Міріан «в царському раю» почав будувати собор: «Одразу підібрали стовбур і почали будівництво, потім вирубали ялину, яку підготували для стовпа, низ якого був закріплений в основу собору, що став опорою Стовпу. Коли прийшов час зведення цього Стовпа, зодчі не те, що спорудити, а навіть зрушити з місця його не могли. Всякі фізичні зусилля, старання та людська мудрість були марні. (Такаїшвілі — *Опис рукописей*, II 708-813, текст Шатбердського збірника і варіант Челіша).»

ურვისაგან... ხოლო ნეტარი ნინო დაშთა ადგილსავე და ათორმეტნი დედანი სხუანი...» და მთელი ღამე ლოცვაში გაატარეს.

«ხოლო განთიად გარდამოვიდა ანგელოზი, აღიღო სუეტი იგი, სიმაღლესა და მოვიდოდა მონაკუეთსა თისსა ზედანელიად და ნათელი დიდი გამობრწყინდა. მხილველნი მეფე და ერნი სრულიად გამობრძნენ და თაყუანის-სცემდნენ; მოვიდა და დაადგრა ნაკუეთსა თისსა».

დაიწყო სასწაულების აღსრულება. მოდიოდნენ და იკურნებოდნენ, ბრძეები, ხეიბრები, სნეულნი, მომაკვდავნი, უშვილონი და ასე შემდეგ.

მეფემ გადაწყვიტა სვეტი დაეფარა რითიმე და მას გარშემო კედლები ამოეშენა. ნიკოლოზ გულაბერისძე ასე განმარტავს მეფის ამ ქცევას: «ფრიადთა მათ სასწაულთა მოქმედებისათვის ყოველნივე იძულებულნი სენთაგან თითო სახეთა სასოებით ურიდად შეეხებოდეს, წმიდისა შეურცხებად ჰგონა მირიან მეფემან... ამისთვისცა უკუე შეშისა ფიცართა მიერ დაფარა შიშოლება იგი სუეტისა...»

ამის შემდეგ მირიანმა ააგო ხის პატარა ტაძარი, რომელიც შემოსევების დროს გადაწვეს, მაგრამ უვნებლად გადარჩა «სუეტიცხოველი».

მეორედ იგი ააშენა ვახტანგ გორგასალმა, რომელიც აგრეთვე შემოსევებმა იმსხვერპლა, თუმცა «სვეტი» კვლავ დაუზიანებლად გადარჩა.

დაბოლოს, მეთერთმეტე საუკუნის პირველ ნახევარში 1010-1029 წწ. გიორგი პირველის ბრძანებით და მელქისედეკ კათალიკოსის ლოცვა-კურთხევით «სვეტიცხოვლის» აგება დაევალა ახალგაზრდა ხუროთმოძღვარს — არსუკისძეს. მან მართლაც უნიკალური სამნავიანი ტაძარი ააგო (სამნავიანი ტაძრების მშენებლობამ საქართველოში სწორედ აქედან მოიკიდა ფეხი).

ტაძრის ინტერიერს აქვს საზეიმო შეხედულება, რომელიც შეეფერებოდა ქართველ მეფეთა გვირგვინის კურთხევის ცერემონიალს. კანკელთან ასვენიან ქართველთა უკანასკნელი მეფეები — ერეკლე II და გიორგი XII. აქვეა ვახტანგ გორგასლისა და სხვა ქართველ მეფეთა საფლავებიც. ტაძრის სამხრეთის მკლავში მოთავსებულია თავად «სვეტიცხოველი», რომელმაც შემოთქვევქონდასაუბარი დარომელიც დაწერილია (მოხატულია) მხატვარ და ხატმწერ გიორგი გულჯავარასშვილის ხელმძღვანელობით. ტაძრის ოდესღაც ჩინებული მხატვრობის შესახებ წარმოდგენას გვიქმნის საკურთხეველის კედლის ფრესკები, რომლებიც აღდგენილია მე-19 საუკუნეში. კედლის მხატვრობის დანარჩენი ფრაგმენტები მე-16 და მე-17 საუკუნეებს ეკუთვნის.

ჩრდილოეთის ფასადის კამარის თავზე მოჩანს ხელის გამოსახულება გონიოთი და წარწერით: «ხელი

Це диво дуже вразило царя і грузинський народ. «Вбиті горем цар і весь народ залишили це місце, і лише блаженна Ніно осіла тут разом з 12 монашками». Цілу ніч вони провели у молитвах.

«А на сході сонця привидівся Ангел, легко, без усяких зусиль звів цей Стовп і засяяло велике світло, а спостерігачі — цар і народ — підбігали і поклонялися стовпу, який нарешті зайняв своє місце і возвисився». Почалися чудодії: підходили до нього й одужували незрячі, неходячі, знеможені, невиліковно хворі, бездітні...

Це змусило царя чимось прикрити стовп і навколо нього він побудував стіни. Ніколог Гулаберісдзе пояснює вчинок царя чудодійністю стовпа: «Всі, хто страждав від невиліковних хвороб, всі без розбору, без усякого благоговіння торкалися цього стовпа, а цар Міріан вважав, що це принижувало святість стовпа. Саме тому він обніс цей стовп дерев'яними дощечками».

Згодом цар Міріан побудував маленький дерев'яний собор, який був спалений під час ворожого нашествя. Але без пошкоджень зберігся «Свети цховелі» (животворящий стовп).

Вдруге собор побудував цар Вахтанг Горгасалі, який знову було знищено під час нашествя, а «стовп» знову лишився неушкодженим.

Та врешті-решт у першій половині XI століття, у 1010-1029 р.р. за наказом Георгія I і благословення католикоса Мелкіседека I будівництво Светицховелі було доручено молодому головному зодчому — Арсакісдзе. І він справді побудував унікальний трикупольний собор (звідси започаткована традиція побудови трикупольних соборів у Грузії).

Інтер'єр собору має святковий вигляд, який відповідав церемоніалам коронування грузинських царів. Останні царі Грузії знайшли останній притулок у соборі — Ерекле II та Георгій XII. Тут знаходяться й могили Вахтанга Горгасалі та інших грузинських царів. У південній частині розташований «Свети цховелі», про якого ми вже згадували і яка розписана під керівництвом художника-іконописця Георгія Гулджаварасшвілі. Фрески на стінах вітара, які були відновлені у XIX столітті, відображають незрівнянну майстерність грузинських митців. Решта настінних фрагментів належать до XVI-XVII століття.

Над склепінням північного фасаду видніється зображення десниці з підписом: «Рука раба божого Арсакісдзе, помилуйте». Відповідно до того, як це дійшло до нас, головний зодчий покохав вибрану царем жінку, через що цар був розгніваний такою нечуваною наглістю і покарав його за начебто погано збудований собор. Про це великий письменник Костянтин Гамсахурдіа створив

სვეტიცხოველი (IV–V სს.)
Светицховели (IV–V ст.)

მონისა არსუკისძისა, შეუნდეთ». გადმოცემის თანახმად, სუროთმოძღვარს მეფის რჩეული ქალი შეჰყვარებია და განრისხებულ მეფეს იგი «თავხედობისათვის» დაუსჯია, როგორც «სვეტიცხოვლის» ცუდად ამგები. ამის შესახებ დიდ მწერალს კონსტანტინე გამსახურდიას შექმნილი აქვს შედეგები — რომანი «დიდოსტატის კონსტანტინეს მარჯვენა», სადაც გაცოცხლებული ჰყავს მე-11 საუკუნის ყველა ის პერსონაჟი, რომელიც ნებისთინა უნებლიეთ უკავშირდებოდა «სვეტიცხოვლის» სახელს: გიორგი I, მელქისედეკ კათალიკოსი, კონსტანტინე არსაკიძე და შორენა — მეფისა და სუროთმოძღვრის ტრფობის საგანი. როდესაც ამ წიგნს წაიკითხავთ, მიხვდებით, თუ რატომ სცემს ქართველი ხალხი თავყვანს მწერალ კ. გამსახურდიას.

მიუხედავად მრავალგზისი მცდელობისა, «სვეტიცხოველს» მომხდური მტერი ვერაფერს აკლებდა. თემურლენგმა გადააჭრევინა ძირითადი საყრდენი სვეტები მაგრამ მოხდა სასწაული და თალი არ ჩამოინგრა. ოთხჯერ მოანგრევინა ტაძრის გუმბათი, მაგრამ ოთხჯერვე აღადგინეს მე-15 საუკუნის დასაწყისში ქართველი მეფის ალექსანდრე I-ის მიერ შენობა კაპიტალურად შეკეთდა.

ტაძარი შემოვლებულია კოშკებიანი და სათოფურებიანი გალავნით, რომელიც აშენებულია მე-18 საუკუნეში. მხოლოდ დასავლეთ ნაწილშია შემონახული გალავანში ძველი შემოსასვლელი ბჭე-კარის ფრაგმენტები და აქვეა საუკუნეებამოვლილი, ჩაშენებული ემბაზიც, რომელშიც მეფეთა და დიდგვაროვანთა შვილები ინათლებოდნენ და რომელიც მთლად ოქროთი იყო შემკული, დღესდღეობით კი საბოლოოდ გაძარცვული, თუმცა ისევ მყარად დგას.

მე-18 საუკუნეში აღადგინეს ტაძრის გუმბათის ზედა ნაწილი. მე-19 საუკუნეში «ჯეროვანი კეთილსურნელების მისაცემად» სასულიერო მმართველობამ მოსპო ძველი სტოა და ტაძრის შიგნით შეათეთრა ფრესკების დიდ ნაწილი, მაგრამ ამ შეკეთება-შეთეთრების მიუხედავად, ტაძრის პირვანდელი სახე მხოლოდ უმნიშვნელოდ არის შეცვლილი და სრულად წარმოგვიდგენს მე-11 საუკუნის სუროთმოძღვრების ერთ-ერთ უბრწყინვალეს ძეგლს. ♦

შედეგად — რომან «Десница великого мастера», в якому він оживив усі персонажі 11 століття, життя яких було пов'язано з собором Светицховели: цар Грузії Георгій I, Патріарх Грузії Католикос Мелкісєдек, головний зодчий Костянтин Арсакідзе і Шорєна — предмет любові Царя та зодчого. Коли ви прочитаєте цю книгу, ви зрозумієте, чому грузинський народ поклоняється письменнику Костянтину Гамсахурдія.

Незважаючи на різноманітні намагання ворогів Грузії завдати шкоди Светицховели, всі такі спроби були марні. Персидський хан Тимур Ленг (з персидської — кульгавий) видав наказ підпиляти основні стовпи, які тримали собор. Але сталося диво — собор не зруйнувався. Потім за його наказом чотири рази знищували куполи собору, але його відновлювали знову і знову. На початку XV століття собор був капітально відбудований за наказом грузинського царя Олександра I.

У XVIII столітті собор був обнесений кам'яною стіною з бійницями та баштами. А в західній частині збереглися фрагменти старого входу. Тут також знаходиться оздоблена золотом купіль (на сьогодні всі золоті прикраси викрадено, але сама купіль, в якій хрестили дітей царів та дворян надійно стоїть).

У XVIII столітті була відроджена верхня частина купола собору. У XIX столітті начебто «для надання відповідного благовоння» духовна влада (на той час Грузія була приєднана до російської Імперії і замість Католикоса був призначений російський Егзарх) наказала знищити стару частину собору, в якій за старою грузинською традицією мали право знаходитися жінки, бо чоловіки завжди повинні були стояти попереду них і на себе приймати перші напади ворога, а також гнів Божий) і більшість фресок всередині собору була забілена. Але, незважаючи на це, його первозданний вигляд змінився лише незначною мірою і до сьогодні представляє собою найяскравіший пам'ятник зодчества XI століття. ♦

ვინ ასწავლის ჩვენს შვილებს

ბესიკ შამუგია

ХТО НАВЧАЄ НАШИХ ДІТЕЙ

Бесік ШАМУГІЯ

ყველას კარგად მოგეხსენებათ, რომ ნებით თუ უნებლიეთ ასიათასობით ქართველია სამშობლოდან უცხოეთში გადახვეწილი. ბევრი ჩვენგანი მკვიდრებსა და საზღვარგარეთ, ქმნის ოჯახს — ქართულს, თუ შერეულს. ემიგრაციაში აღზრდილი, ჩვენი მომავალი თაობა ძალაუვნებურად იფიქრებს მშობლიურ ენასა და ქართულ ადამიანად. საგანგაშოა ის ფაქტი, რომ ჩვენი ემიგრაციის გენოფონდი გადაშენების რეალური საფრთხის წინაშე დგას. ამ პროცესის შეუქცევადობა, ახალი თაობის მხრიდან ყოველივე ქართულისადმი გაუცხოების რეალურ საფუძველს ჰქმნის და ოდესმე ემიგრანტთა სამშობლოში დაბრუნების საკითხსაც თავისთავად ძალა ეკარგება. საზღვარგარეთ მცხოვრებ ქართველთა უმრავლესობა ჯეროვნად ვერ აღიქვამს ამ სამწუხარო სინამდვილეს და არაფერს, ან ვერაფერს ვერ აკეთებს, საკუთარი მომავლის სწორად — ქართულად აღსაზრდელად. მტკივნეულია და გასაგები ის, თუ როგორ ძნელ პირობებში უხდება ბევრ ჩვენს თანამემამულეს უცხო ქვეყანაში ცხოვრება, უცხო შშმის ქვეშ საკუთარი ადგილის დამკვიდრება. ყოველივე ეს ხომ მათგან მუხლჩაუხრელ შრომასა და უდიდეს ძალისხმევას მოითხოვს, მაგრამ მშობლიური ენის არცოდნა, ქართული ტრადიციებისადმი ჩვენი შვილების გაუცხოება, ნამდვილად რომ დანაშაულია, როგორც ერისა და ქვეყნის, ასევე თავად შვილების წინაშეა. ჩვენ, ქართველებმა, ვისაც სულმნათმა ილიამ ანდერძად, «ენა, მამული, სარწმუნოება» დავგიტოვა და რომლის უტყუარი ჭეშმარიტებაც ჩვენი მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის მისეული, ღრმა ანალიზიდან მომდინარეობს, — ეს სამი სიტყვა მთელი ჩვენი ცხოვრების დევიზად, მამულისა და ღვთის წინაშე ფიცად უნდა გადავაცხოთ, რამეთუ მამულის სიყვარული ენისა და რწმენის შესისხლბორცვითაა მხოლოდრე შესაძლო.

ჩვენი ჟურნალი, არამარტო საქართველოსა და უკრაინის სოციალურ, კულტურულ თუ ეკონომიკურ ურთიერთობათა შესახებ მოუთხრობს მკითხველს. ჩვენ ყოველთვის

მაკა ლომსაძე
Мака Ломсадзе

Всім добре відомо, що незалежно від власної волі, десятки тисяч грузинів переселилися зі своєї батьківщини за кордон. Багато з них осідають там, створюють сім'ї — грузинські, або змішані. Покоління, що народжуються, поневолі забувають рідну мову й грузинські традиції. Тривожним є факт, що генофонд нашої еміграції стоїть перед реальною загрозою знищення. І цей процес незворотній. Молодому поколінню

ვცდილობთ გავაშუქოთ თანამემამულეთა ყოფითი, თუ სხვა სახის პრობლემებიც. ამიტომაც ჩნდება ჟურნალში ახალი რუბრიკები, იბეჭდება სხვადასხვა თემაზე შექმნილი მასალები. «საქართველოს» ფურცლებიდან სშირად გაისმის საზოგადოების სხვადასხვა წევრთა მიმართვა თანამემამულეებისადმი, იმის თაობაზე, თუ რას ნიშნავს დაკარგო ენა, სარწმუნოება, კულტურა, ან ყოველივე სხვა რამ, რასაც ქართული ჰქვია. არა და, ქართველი მწერლის, ბატონი გურამ პეტრიაშვილის ნათქვამისა არ იცოს, — «შვილისათვის მხოლოდ ქართული სახელის დარქმევა ვერ გვიშველის». აქვე ისიც უნდა აღვნიშნო, რომ შესაძლოა ძალიანაც მცირეა ქართული სათვისტომოს და კერძოდ ჩვენი წვლილი ამ მტკივნეული პრობლემის გამოსწორების საქმეში, მაგრამ, ჩვენის მხრივ, ყოველგვარად ვცდილობთ ხელი შევეწყოთ თანამემამულეებს შვილების სწორად აღზრდის საქმეში. ეს აზრი დევს ქართულ კულტურულ-საგანმანათლებლო ცენტრის მიზნებსა და ამოცანებშიც და ამიტომაც მოვეუწოდებთ კიევში მაცხოვრებ ყველა ქართველს, მოვიდეს, თან მოიყვანოს შვილები და შეუერთდეს ქართული სულიერებით გაჯერებულ, აქაურ ატმოსფეროს, რათა ბავშვებმა ისწავლონ ქართული ენა, ისტორია, სიმღერა თუ ცეკვა.

характерне відчуження всього для грузинів цінне, питання ж їх повернення на батьківщину взагалі губить свою актуальність. Більшість грузин, що живуть за кордоном, належним чином не сприймають тривожну реальність цього факту. Нічого не роблять, або не можуть робити для того, щоб їхнє майбутнє покоління виховувати правильно — по-грузинськи. Зрозумілим і болючим є те, що багатьом нашим співвітчизникам доводиться жити в чужих країнах у важких умовах, знаходячи своє гідне місце під чужим сонцем. Це вимагає великих зусиль і постійної праці, не покладаючи рук, але незнання мови, відчуження від грузинських традицій — це, насправді, провина як перед країною і народом, так і перед своїми дітьми. Це нам, грузинам, великий Ілля Чавчавадзе заповів: «Мова, Батьківщина, Віра», — безсумнісною істинністю цієї фрази базується на його глибокому аналізі досвіду нашої багатовікової історії. Ці три слова ми повинні перетворити в гасло нашого життя, у клятву перед Богом, тому що неможливо любити Батьківщину без любові до мови, без віри, що кровно зрослися між собою.

შეინარჩუნოს და თაობებს გადასცეს ჩვენი უდიდესი საგანძური. აი სად დგას და რისი მქნელია ქალბატონი მაკა ლომსაძე, რომელიც კიევის ქართულ კულტურულ-საგანმანათლებლო ცენტრში მოქმედ ხალხური ცეკვის ანსამბლ «იბერიელის» სულისშთამბერი და მისი ხელმძღვანელია. ალბათ საკუთარი საქმის, სამშობლოსა და მომავალი თაობის სიყვარული თუ აძლევს ენერგიას, რომელიც ასეთი საოცარი სიჭარბით დაბუდებული ამ ბრწყინვალე ქალბატონში.

მაკა ლომსაძემ 1999 წელს დაამთავრა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სოხუმის ფილიალის ბიოლოგიის ფაკულტეტი. მანამდე კი, 1991 წელს საქართველოს მუსიკალური და ქორეოგრაფიული საზოგადოების, ხობის ქორეოგრაფიული სტუდია. იგი 10 წელი ცეკვავდა ხობის რაიონულ ქორეოგრაფიულ ანსამბლში და მასთან ერთად, გასტროლებით, ევროპის მრავალი ქვეყანა აქვს შემოვილილი. რაც შეეხება პედაგოგის პროფესიას, იგი დიდად უწყობს ხელს ქალბატონ მაკას იმაში, რომ კულტურულ-საგანმანათლებლო ცენტრის მოსწავლეებისა და მშობელთა დიდ სიყვარულსა და პატივისცემას იმსახურებდეს. მისი ხელდასმით ქართულ ცეკვას, საკვირაო სკოლის პატარა მოწაფეებით დაწყებული, ქართული ენის კურსების მსმენელებით დამთავრებული, თითქმის ყველა სწავლობს. ბევრ მათგანს ცეკვის ნიჭი იქნებ სულაც არ დაჰყოლია, მაგრამ საქმე იმაში კი არ არის, რომელიმე მოცეკვავე ან მსახიობი გახდეს, არამედ თითოეული მათგანისათვის მთავარი იმის ცოდნაა, რომ ქართულ ცეკვებში ჩვენი მრავალსაუკუნოვანი ტრადიცია, ისტორია და კულტურაა ჩაქსოვილი. თუკი საქართველოში მცხოვრები ქართველისთვის ეს დაფიქრების საგანიც კი არ არის, — რამეთუ მისი ყოფა ბავშვობიდანვე ორგანულადაა შერწყმული ქართულ ყოველდღიურობას და ბუნებრივად ხდება ადათ-წესების, კულტურისა თუ სხვა რამ ტრადიციების ასახვა მის ცნობიერებაში, უცხო ქვეყანაში მცხოვრები ქართველისაგან ამ ყველაფრის შესისხლხორცებას, სასურველ გარემოსთან ერთად, მონდომება, სწავლა და დიდი შრომაც ესაჭიროება. ქალბატონი მაკა სწორედ ის პიროვნებაა, ვინც ჩვენ შვილებს ყოველგვარი ანგარების გარეშე ეხმარება ამაში. მისი ხელმძღვანელობით ანსამბლმა უკვე მოიარა უკრაინის არაერთი კუთხე და სამშობლოც ასახელა. ვუსურვებთ ქალბატონ მაკა ლომსაძეს ჯანმრთელობასა და წარმატებებს ასეთ მნიშვნელოვან საქმიანობაში.

ხელოვნებას უდიდესი ძალა გააჩნია და ჩვენს ქვეყანას სწორედ რომ მაკა ლომსაძის შესადარი ადამიანები უთქვამენ სახელს. მინდა ამაყად და ხმაღალა განაცხადო, რომ არ არსებობს დედამიწის ზურგზე არანაირი ჯილდო თუ ორდენი, რომელიც ქართული კულტურულ-საგანმანათლებლო ცენტრის მასწავლებელთა უანგარო შრომას და დიდ ენთუზიაზმს დააფასებდეს. მათ ქმედებას სახელად სამშობლოს სიყვარული და მამულიშვილობა ჰქვია მხოლოდ. ♦

національний танок з національністю і своєрідністю раси. У ньому закладено глибокий сакральний зміст і залишати це без відповідної уваги недопустимо. У наших танцях надзвичайно яскраво відображаються грузинські традиції, історія, культура і, взагалі, той феномен, що зветься грузинським геном.

Коли живеш на чужині, дуже важко робити все належним чином. Важко тому, що, скажімо, для навчання грузинському танцю так, як і мові, історії, потрібні знання і професіоналізм. Знайти необхідне для занять приміщення у великих містах теж є проблемою. Та якщо маєш сильне бажання робити добру справу, то ці труднощі відступають і ти просто робиш те, що збереже майбутнє, передасться наступним поколінням. Ось для чого працює пані Мака Ломсაძე, яка у Київському культурно-просвітницькому центрі керує ансамблем народного танцю «Іберійці» і є його духовним наставником. Мабуть, для цієї благородної справи цій чудовій жінці дає енергію й насагу надмірна любов до батьківщини і підростаючого покоління. У 1999 році пані Мака закінчила біологічний факультет Сухумської філії Тбіліського державного університету ім. Івана Джавахішвілі, а до того, у 1991 році — Грузинську музично-хореографічну студію у м. Хобі. Протягом 10 років танцювала в районному хореографічному ансамблі, в складі якого гастролювала в багатьох країнах Європи. Що стосується професії педагога, її підтримує те, що пані Мака користується великою повагою з боку учнів та їх батьків. Під її керівництвом грузинський танець вчать майже всі, починаючи з наймолодших учнів недільної школи і закінчуючи дорослими слухачами курсів грузинської мови. Багато з них може й не мають великого хисту до танцю, але справа не в тому, щоб хтось з них став великим артистом-танцюристом. А в тому, щоб у кожного за калася знання й відчуття того, що в грузинських танцях — наша багатовікова традиція, історія і культура. Грузини, що живуть на Батьківщині, навіть не замислюються над цим, оскільки в їх життя з дитинства щоденно органічно вплітається все грузинське, що цілком природно сприймається і відбивається у свідомості. А грузинам, які живуть на чужині, для того ж, крім відповідного оточення, потрібні ще й прагнення, знання й великий труд, щоб все це увійшло у плоть і кров. Пані Мака саме така особистість, яка нашим дітям безкорисно допомагає у цьому. Ансамбль під її керівництвом вже об'їздив чимало куточків України, прославляючи рідну Грузію. Ми бажаємо пані Маці Ломсაძе здоров'я й успіхів у її такій важливій і необхідній справі.

Мистецтво має надзвичайну силу і саме такі люди, як Мака Ломсაძе прославляють нашу країну. Хочу з гордістю гучноголосно заявити, що не існує на нашій планеті жодної винагороди, яка б могла достойно оцінити безцінний, безкорисний труд і великий ентузіазм вчителів Грузинського культурно-просвітницького центру. Їх діяльність називається просто — велика любов до своєї Батьківщини. ♦

ერთი კიევური საღამოს ნათელი СЛЬОЗИ ЩАСТЯ

ბესიკ შამუგია

Бесік ШАМУГІЯ

დრამატული მოვლენებითაა აღსავსე საქართველოს უახლესი ისტორია. როცა თითქმის ყოველ მეხუთე ქართველს, მიზეზთა გამო სხვათა და სხვათა, მამა-პაპისული კერიის, საკუთარი კარმიდამოს დატოვება და სამშობლოდან ცხრა მთას იქით გადახვეწა მოუწევს დრამა არაა? მაშ, რა ბედენაა?! დიახ, სევდისმომგვრელი და სულისშემხუთველია ეს მდგომარეობა...

ქართველები უკრაინაშიც მრავლად არიან... სადაც არ უნდა გაიხედოთ, ბაზრიდან დაწყებული პარლამენტამდე, ქართველს ყველგან შეხვდებით. არ არსებობს სფერო — სადაც ქართველი არ მოღვაწეობდეს — სახელმწიფო ,

Новітня історія Грузії переповнена драматичними подіями. Хіба це не трагедія, коли кожен п'ятий мешканець країни мусить покинути з певних причин батьківську хату і їхати бозна куди? І коли думаєш про це, стає нестерпно сумно.

Багато грузинів і в Україні. Починаючи з ринків і закінчуючи парламентом — всюди зустрінете їх. Працюють грузини і у державних структурах, і у комерційних закладах. Вони вірно слугують Україні — країні, яка надала їм притулок, замінила батьківщину.

Коли я закінчував університет, під час державного іспиту один з членів комісії, який приїхав з іншого міста, і відповідно, мене не знав, запитав про мої плани по закінченні навчання. Не став чекати ,

სტრუქტურაში იქნება ეს თუ კომერციულ დაწესებულებებში. ისინი ერთგულად ემსახურებიან უკრაინას — ქვეყანას, რომელმაც შეიფარა და სამშობლოს მაგივრობა გაუწია სამშობლოდან აყრილებს...

ისევე, როგორც სხვა ერებში, ავსა და კარგს, სამწუხაროდ ქართველებშიც შეხედებით, ისევე როგორც დაღმინებულსაც და გაჭირვებულსაც... ბევრი ლუკმა-პურის შოვნაში ბაზრებში ათენ-ალამებს, იმიტომ კი არა, რომ ეს მათი მოწოდებაა, — იმიტომ, რომ იძულებულია!

უნივერსიტეტს რომ ვამთავრებდი, სახელმწიფო გამოცდაზე კომისიის ერთ-ერთმა წევრმა, რომელიც სხვა ქალაქიდან იყო ჩამოსული და, ბუნებრივია, არ მიცნობდა, მკითხა თუ რა გეგმები მქონდა უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ და პასუხსაც არ დაელოდა, ისე დასძინა: «ალბათ შენც თანამემამულეებთან ერთად ბაზარში ვაშლს და ფორთოხალს გაჰყიდი!»-ო. ეხლაც მახსოვს ის გრძნობა, მაშინ რომ დამეფულა, თუ როგორ გამოვვარდი საგამოცდო აუდიტორიიდან და რომ არა ჩემი დეკანი, უკან რომ დამედევნა და დიდხანს უკან დაბრუნებას მეხვეწებოდა, ჩემი კუთვნილი «ხუთიანის» კი არა, ალბათ დიპლომის გარეშეც დავრჩებოდი...

რა ვუყოთ, ასეთები ვართ ქართველები — მეტ-ნაკლებად ემოციურნი, მეტ-ნაკლებად ავ-კარგნი...

უკრაინის ქართველთა ასოციაცია «იბერიელი» შეძლებისდაგვარად ცდილობს ქართული კულტურისა და ხელოვნების გამოჩენილი მოღვაწეები მოიწვიოს, რათა უკეთ გავაცნოთ ჩვენი სამშობლო, მისი კულტურა და სხვა ფასეულობანი უკრაინელ მეგობრებს, რათა მათი ცნობიერება, ბევრი რუსი «მეგობრისაგან» განსხვავებით, მხოლოდ მწვად-ხაჭაპურით, ხვანჭკარა-ქინძმარაულითა და სხვა მზარეურულ-ბაზრული კატეგორიებით არ შემოიფარგლებოდეს, რათა შემდეგ მსგავსი შეკითხვებით არ გვიღრღნიდნენ გულსა და გონებას, როგორც ის ავადმოსაგონარი კომისიის «ჩლენი».

ნაწილობრივ სწორედ ამ მიზანს ემსახურებოდა საქართველოს დამოუკიდებლობის დღისადმი მიძღვნილი საზეიმო კონცერტი, რომელიც 2008 წლის 24 მაისს გაიმართა უკრაინის შეიარაღებული ძალების ოფიცერთა სასახლის დიდ საკონცერტო დარბაზში. კონცერტს მრავალრიცხოვანი საზოგადოება დაესწრო, ქართული დიასპორის წარმომადგენლები, კიევში მოსწავლე სტუდენტები, ადამიანები, რომლებიც, ასე თუ ისე, იცნობენ საქართველოს, უყვართ და აფასებენ ქართულ კულტურას.

კონცერტის პირველი განყოფილება კიევის კულტურულ-საგანმანათლებლო ცენტრის კოლექტივებს დაეთმო. ერთმანეთს ენაცვლებოდნენ ქართული ხალხური ცეკვის ანსამბლი «იბერიელი» (ხელმძღვანელი მაკა ლომსაძე) და საბავშვო ვოკალური ჯგუფი «ოცნება» (ხელმძღვანელი ნინო მახარაძე), საბავშვო ქორეოგრაფიული ანსამბლი და კულტურის ცენტრის სხვა მოსწავლეები.

განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს ქართული ენის შემსწავლელი კურსების (ხელმძღვანელი სოსო ჩოჩია) მსმენელების — მარიანა საგენკოსა და ანა კურბანოვას მიერ თუშური სიმღერისა და უკვდავი «ქართული»-ს საფორტეპიანო შესრულება ვიოლინოს თანხლებით ზ. ფალიაშვილის ცნობილი ოპერიდან «დაისი». აქ ყოველ აკორდში იგრძნობოდა ის დიდი

на відповідь: «Напевно, ти разом зі своїми співвітчизниками будеш продавати яблука і апельсини на базарі?». І досі пам'ятаю відчуття, які мною оволоділи. Я вибіг з аудиторії. І якби не мій декан, який наздогнав мене і дуже довго просив, аби я повернувся, я б не те, що без заробленої «п'ятірки», а ще й без диплому міг залишитись...

Що вже зробиш — такі вже ми є, грузини: або надто стримані, або надто емоційні. Асоціація грузинів в Україні «Іберієлі» запрошує видатних творців культури і мистецтва Грузії, аби краще познайомити українських друзів з нашою батьківщиною, її культурою та цінностями, аби їхня уява про нас, на відміну від багатьох російських «друзів», не обмежувалась шашлично-хачапурними та іншими кухонно-базарними категоріями. Аби потім подібними запитаннями не гризли нам серце, як той член комісії.

24 травня 2008 року у великому концертному залі Будинку офіцерів Українських збройних сил відбувся урочистий концерт з нагоди Дня незалежності Грузії. На заході було багато гостей, серед яких — представники грузинської діаспори, студенти, люди, які знають Грузію, люблять і цінують грузинську культуру.

У першій частині концерту виступили колективи Київського культурно-просвітницького центру. На сцені один одного змінювали ансамбль грузинського народного танцю «Іберієлі» (керівник Мака Ломсაძე), дитячий вокальний гурт «Оцнеба» (керівник Ніно Махарадзе) та інші вихованці культурно-просвітницького центру.

Особливо варто відзначити виступ слухачів курсу грузинської мови (керівник Сосо Чочія) Маріанни Савченко та Ганни Курбанової, які виконали тушетську пісню і безсмертний твір Закарія Паліашвілі «Картулі» з відомої опери «Діасі» для фортепіано з віолончеллю. Маріанна Савченко продемонструвала не тільки чудові вокальні здібності, але й вдало передала своєрідний тушетський діалект і притаманні йому фонетичні тонкощі.

За останні п'ять років це стало традицією: разом з колективами грузинського культурно-просвітницького центру у травневому концерті беруть участь спеціально запрошені з Грузії відомі ансамблі чи співаки. Цього року окрасою вечора став виступ Академічного ансамблю Грузії «Руставі» під керівництвом нашого шанованого Анзора Еркомашвілі. Народний артист Грузії пан Анзор є представником трьохсотрічної музичної династії. За 40 років життя ансамбль мав більше чотирьох тисяч концертів і відвідав понад вісімдесят країн. «Руставі» зустрічали оваціями найбільші концертні зали світу. Незважаючи на те, що колектив неодноразово виступав в Україні, зокрема у Києві, глядачі завжди з нетерпінням чекають нових зустрічей з ним.

От і цього разу вони зустріли ансамбль «Руставі» бурхливими оплесками. Колектив подарував присутнім пісні з різних куточків Грузії. У залі відчувалося хвилювання: між гостями та глядачами утворився надзвичайно теплий духовний зв'язок, на очах багатьох бриніли сльози.

Урочистий захід відвідали Надзвичайний і Повноважний Посол

სიყვარული და მოწიწება, რომლითაც ისინი მოეკიდნენ ამ საქმეს. მარიანა საჟენკომ კი არა მარტო სანაქებო ვოკალური მონაცემები გამოავლინა, არამედ წარმატებით დასძლია თუშური დიალექტის თავისებურებები და ის ფონეტიკური სიმღელები, რომელიც თან ახლავს ამ, საკმაოდ რთული სიმღერის ტექსტს.

უკანასკნელი 5 წლის განმავლობაში ტრადიციად იქცა: ქართული კულტურულ-საგანმანათლებლო ცენტრის კოლექტივებთან ერთად საქართველოს დამოუკიდებლობის დღის აღსანიშნავ, ასე ვთქვათ, სამისო კონცერტებზე მონაწილეობას იღებენ საქართველოდან საგანგებოდ ჩამოსული სხვადასხვა ცნობილი ანსამბლები თუ მომღერლები. ამ მხრივ არც წლევეანდელი წელი ყოფილა გამონაკლისი და საღამო საქართველოს სახელმწიფო აკადემიურმა ანსამბლმა «რუსთავმა» დაამშვენა ჩვენი სასიქადულო ანზორ ერქომაიშვილის ხელმძღვანელობით. საქართველოს სახალხო არტისტი ბატონი ანზორ ერქომაიშვილი 300 წლიანი მუსიკალური დინასტიის მეშვიდე თაობის წარმომადგენელია, «რუსთავმა» არსებობის 40 წლის მანძილზე 4000-ზე მეტი კონცერტი გამართა და წარმატებით მოიარა 80-ზე მეტი ქვეყანა, «რუსთავს» და ქართულ სიმღერას ოვაციას უმართავდნენ მსოფლიოს უდიდეს და უმნიშვნელოვანეს საკონცერტო დარბაზებში.

მიუხედავად იმისა, რომ ანსამბლ «რუსთავს» არაერთხელ გაუმართავს კონცერტი უკრაინაში და კერძოდ კიევში, მაყურებელი ყოველთვის დიდი მონატრებითა და სიყვარულით მოელის მათ გამოჩენას.

დარბაზში მღელვარება სუფევდა... განსაკუთრებული აღფრთოვანება გამოიწვია ანსამბლ «რუსთავის» გამოჩენამ, რომელთაც კონცერტის მეორე განყოფილება დაეთმო. შესრულებული იქნა საქართველოს სხვადასხვა კუთხის სიმღერები.

უნდა ითქვას, რომ ანსამბლის თითოეულმა წევრმა სულ რაღაც საათნახვერის განმავლობაში მსმენელთა დიდი სიყვარული მოიპოვა და იმდენად თბილი სულიერი ურთიერთობა დამყარდა დარბაზსა და მომღერალთა შორის, რომ ისინი მსმენელთა ახლობელ ადამიანებად იქცნენ და ასე განსაჯეთ, მათთან გამომშვიდობებაც კი გაჭირდა ცრემლის გარეშე...

საზეიმო ღონისძიებას დაესწრნენ ოფიციალური პირები: საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი უკრაინაში ბატონი მერაბ ანთაძე, კონსული ბატონი თეიმურაზ ნიშნიანიძე, საელჩოს სხვა თანამშრომლები, უკრაინის კულტურისა და ტურიზმის სამინისტროს, უკრაინის სახელმწიფო ეროვნულ უმცირესობათა და რელიგიის კომიტეტის, ქალაქის მერიის წარმომადგენლები. ღონისძიებას აგრეთვე დაესწრნენ: აფხაზეთის უზენაესი საბჭოს პრესსამსახურის უფროსი ბატონი რაულ ქირია და ბიზნესმენი ქალბატონი ნაზი ალასანია. ქალბატონი ნაზი წელს ქართული საკვირაო სკოლის მოსწავლეთა საქართველოში ჩასვლასა და დასვენებას უზრუნველყოფს. ეს უეჭველად კეთილშობილური გადაწყვეტილებაა, კეთილშობილური, მნიშვნელოვანი და, უთუოდ დასამახსოვრებელიც იმ პატარა ქართველთათვის, რომელთაც ჯერ სამშობლო არც კი უნახავთ.

დამსწრე საზოგადოებას დიდხანს სასიამოვნო მოგონებად გაჰყვება იმ საღამოს ნათელი... ♦

Грузії в Україні пан Мераб Антадзе, Консул пан Теймураз Нішніанідзе та інші співробітники посольства, представники Міністерства культури і туризму України, Державного комітету з питань національних меншин і релігій України і міської мерії. Також були присутні керівник медіа-центру уряду Абхазії Рауль Кірія і представниця бізнесу – пані Назі Аласанія. Цього року вона спонсорувала поїздку на відпочинок дітей з грузинської недільної школи, що, без сумніву, благородна справа, оскільки діти, які ще не бачили свою батьківщину, матимуть таку змогу.

Присутня на концерті громада буде дуже довго з приємністю згадувати це свято. ♦

სტუმრობა მირგოროდში დავით გურამიშვილთან

მიხეილ ლანიშაშვილი

ПОДОРОЖ ДО МОГИЛИ ДАВІДА ГУРАМІШВІЛІ

Mixeil GANIASHVILI

დ მ ო რ ი წ ლ ის წ ი ნ ა თ დ ი დ ი ქ ა რ თ ვ ე ლ ი პ ო ე ტ ის, დავით გურამიშვილის დაბადებიდან 300 წლისთავი შესრულდა. ეს მრგვალი თარიღი შემოქმედისა, რომელმაც თითქმის ნახევარი საუკუნე უკრაინაში, მირგოროდში გაატარა, აქვე აღესრულა და დაიკრძალა, შეძლებისდაგვარად აღინიშნა... თუმცა, კიევის ქართველთა ასოციაცია «იბერიელის» (პრეზიდენტი ბ-ნი ბესიკ შამუგია) წევრებს დამაკმაყოფილებლად არ ეჩვენათ და ჯერ კიდევ მაშინ გადაწყვიტეს, რომ, სულ მცირე, წელიწადში ერთხელ მაინც სწევოდნენ თავიანთი სახელოვანი თანამემამულის საფლავს...

წლეულს ასოციაციის წევრებმა ჩანაფიქრი საქმედ აქციეს: კიევის ქართველთა კულტურულ-საგანმანათლებლო ცენტრმა (დონისძიების კურატორი პედაგოგი ქ-ნი მაკა ლომსაძე), რომლის შემადგენლობაში, სხვებთან ერთად, ცენტრის ქართული სალხური სიმღერისა და ცეკვის ანსამბლი «იბერიელიც» მონაწილეობდა, გვი მიგზნობდნენ საფლავი გვირგვინითა და ყვავილებით შეამკეს, ხოლო სახლ-მუზეუმს საქართველოდან საგანგებოდ ამ დღისთვის ჩამოტანილი პოეტის პორტრეტი გადასცეს საჩუქრად. ქართველების სტუმრობით დიდად გაიხარეს მასპინძლებმა — სახლ-მუზეუმის თანამშრომლებმა, რომლებიც არც თუ ისე განეზივრებულნი ყოფილან მირგოროდში ქართველთა ვიზიტებით!.. ეს შეხვედრა კიდევ უფრო საინტერესო გახდა ცეცხლოვანმა ქართულმა ცეკვებმა, სიმღერამ, გულახდილმა და თბილმა დიალოგებმა... ამ მადლმა, დარწმუნებული უნდა ვიყოთ, რომ დიდად ალხინა თავად პოეტის სულიც.

დავით გურამიშვილი ქართული ლექსის დიდი ვერსიფიკატორი, ქართლის ცხოვრების უტყუარი მემკვიდრე და ღრმად ფილოსოფიურ-რელიგიური განცდის პოეტი. მისი ცხოვრება მეტად ტრაგიკულად წარიმართა: დაიბადა იგი

მ ი ნ უ ლ 300 რ ო კ ი ვ დ ნ ი ა ნ ა რ დ ჯ ე ნ ნ ი ა ვ ე ლ ი კ ო დ ე ლ ი გ რ უ ჯ ი ნ ს კ ო ე ტ ა დ ა ვ ი დ ა გ უ რ ა მ ი შ ვ ი ლ ი — თ ვ ო რ ც ა, ა ჯ ი კ მ ა ი ჯ ე პ ო ლ ო ვ ი ნ ო ს თ ლ ი ტ ო ტ ა პ რ ო ჯ ი ვ ო ვ ო უ კ რ ა ი ნ ი ა, უ მ ი რ გ ო რ ო დ ი, დ ე ი პ ო ხ ო ვ ა ნ ი ე ნ. ო ლ ო ვ ი ა ს ო ც ი ა ც ი ა ჯ რ უ ჯ ი ნ ო ვ გ რ უ ჯ ი ნ ო ვ «იბერიელი» (პრეზიდენტი — პ. ბესიკ შამუგია) ვ ი რ ო შ ი ლ ი ბ ო დ ა ყ რ ა ჯ უ რ ი კ ვ ი დ ვ ი დ ო ვ ა თ მ ო გ ი ლ უ ს ვ ო გ ო ვ ე ლ ი კ ო დ ე ლ ი ს ვ ო გ ო ვ ს პ ო ვ ი თ ჯ რ უ ჯ ი ნ ს კ ო ე ტ ა ნ ი კ. ო ლ ო ვ ო რ ო კ ო ლ ო ვ ა ს ო ც ი ა ც ი ა ჯ რ უ ჯ ი ნ ო ვ ს ვ ო ე ნ ა მ ო რ: კ ი ე ვ ს კ ი ე ვ გ რ უ ჯ ი ნ ს კ ო ლ ო ვ ნ ო ვ-პ რ ო ს ვ ი თ ნ ი კ ო რ ა ტ ო რ ო პ ე დ ა გ ო გ ი ქ-ნ ი მ ა კ ა ლ ო მ ს ა ძ ე), რ ო მ ლ ი ს ს ე მ ა დ გ ე ნ ლ ო ბ ა შ ი, ს ხ ვ ე ბ თ ა ნ ე რ თ ა დ, ც ე ნ ტ რ ის ქ ა რ თ უ ლ ი სა ლ ხ უ რ ი ს ი მ ღ ე რ ის ა და ც ე კ ვ ის ა ნ ს ა მ-ბ ლ ი «იბერიელიც» მ ო ნ ა წ ი ლ ე ო ბ დ ა, გ ე ვ ი მ ი რ გ ო რ ო დ ის ა კ ე ნ ა ი ლ ო. ს ტ უ მ რ ე ბ მ ა დ ა ვ ი თ გ უ რ ა მ ი შ ვ ი ლ ის სა ფ ლ ა ვ ი გ ვ ი რ გ ვ ი ნ ი თ ა და ყ ვ ა ვ ი ლ ე ბ ი თ შე ა მ კ ე ს, ხ ო ლ ო სა ხ ლ-მ უ ზ ე უ მ ს სა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო დ ა ნ სა გ ა ნ გ ე ბ ო დ ა მ დ ღ ის თ ვ ის ჩ ა მ ო ტ ა ნ ი ლ ი პ ო ე ტ ის პ ო რ ტ რ ე ტ ი გ ა დ ა ს ც ე ს სა ჩ უ ქ რ ა დ. ქ ა რ თ ვ ე ლ ე ბ ის ს ტ უ მ-რ ო ბ ი თ დ ი დ ა დ გ ა ი ხ ა რ ე ს მ ა ს პ ი ნ ძ ლ ე ბ მ ა — სა ხ ლ-მ უ ზ ე უ მ ის თ ა ნ ა მ შ რ ო მ ლ ე ბ მ ა, რ ო მ ლ ე ბ ი ც არ ც თ უ ის ე გან ე ზ ი ვ რ ე ბ უ ლ ნ ი ყ ო ფ ი ლ ა ნ მ ი რ გ ო რ ო დ შ ი ქ ა რ თ ვ ე ლ ო თ ა ვ ი ჯ ი ტ ე ბ ი თ!.. ე ს შე ხ ვ ე დ რ ა კ ი დ ე ვ უ ფ რ ო სა ი ნ ტ ე რ ე ს ო გ ა ხ ა დ ა ც ე ც ხ ლ ო ვ ა ნ მ ა ქ ა რ თ უ ლ მ ა ც ე კ ვ ე ბ მ ა, ს ი მ ღ ე რ ა მ, გ უ ლ ა ხ დ ი ლ მ ა და თ ბ ი ლ მ ა დ ი ა ლ ო გ ე ბ მ ა... ა მ მ ა დ ლ მ ა, დ ა რ წ მ უ ნ ბ უ ლ ი უ ნ დ ა ვ ი ყ ო თ, რ ო მ დ ი დ ა დ ა ლ ხ ი ნ ა თ ა ვ ა დ პ ო ე ტ ის ს უ ლ ი ც.

1705 წლის 21 ივლისს. 22 წლისა ლეკებმა ტყვედ გაიტაცეს, საიდანაც თავის დაღწევა მეორე მცდელობაზე შეძლო და 1729 წელს, ასტრახანის გავლით, მოსკოვში ჩავიდა და მეფე ვახტანგ VI-ის პოლიტიკურ ამაღლას შეუერთდა. 1738 წლიდან, სხვა ემიგრანტებთან ერთად, იძულებული გახდა თანხმობა განეცხადებინა რუსეთის ქვეშევრდომობაზე და, როგორც ქართველ პუსართა ასეულის წევრმა, მამული სოფ. მირგოროდში მიიღო. ის მონაწილეობდა რუსეთ-პრუსიის 1756–1763 წლების ომში. 1759 წელს ტყვედ იმყოფებოდა მაგდებურგის ციხეში, საიდანაც განთავისუფლების შემდეგ, 1760 წლიდან პორუჩიკის ჩინით თავის მამულში დაბრუნდა და ღრმად მოხუცებული, 87 წლის ასაკში, 1792 წლის 1 აგვისტოს აქვე გარდაიცვალა. დავით გურამიშვილი იყო დაოჯახებული, მაგრამ შვილი არ ეყოლა. პოეტს დარჩა ლექსების საგმიოდ დიდი კრებული, რომელსაც მოგვიანებით «ქართლის ჭირი» ეწოდა და ქართული კულტურის ერთ დიდ ნიშან-სვეტად, ქართული პოეზიის კლასიკად იქცა...

სასიამოვნოა, რომ კიევის ქართველთა ასოციაცია «იბერიელმა» ამ, ასე ვთქვათ, «არა-საიუბილეო» სტუმრობით პოეტის საფლავზე, კიდევ ერთხელ პატივი მიაგო დავით გურამიშვილის — ქართლის ჭირის გულით მოზარე მგოსანისა და მამულიშვილის ხსოვნას. და ამგვარი ნაბიჯით თავის მოქალაქეობრივ-პატრიოტული ვალიც მოიხადა. ალბათ უფრო მეტად სასიხარულო და სასახლო იქნებოდა, რომ «იბერიელთა» ამგვარ საქციელს სხვა, აქ მცხოვრები თუ საქართველოდან დროებით ჩამობრძანებული ჩვენი თანამემამულეებიც მიბაძვდნენ და უფრო ხშირად ეწვეოდნენ მირგოროდს... ♦

დავით გურამიშვილის საგონებელი

როგორც იქნა მოვედი ღვთიურ საჩუქართან —
უსამშობლო პოეტის სახლთან, ეზო-კართან!..
კი, ეს მირგოროდია, ვდგავარ მე მის ზღვართან,
როგორც ბავშვი მღელვარე, მობოხოქრე ზღვასთან!
უკან დარჩა პოლტავა, ზმანებები ქართან,
ახლა აქ ვიმყოფები, მოგუგუნე ზართან!
ეს დავითის ზარია, მოშულარი ქართან,
ზეცის თაღზე შებმული, ახლოს, უფლის კართან...
ნელა-ნელა წკრიალებს, ძლიერდება თან-თან,
მიდის, მიემართება თაურთან და თავთან...
მიდის ლამისყანასთან, არაგვთან და მტკვართან,
მიდის საგურამოსთან, მამა-პაპის ძვალთან...
გული სევდით ივსება, ცრემლი დგება თვალთან,
ჰაუ რა შორს დაფლულხარ იმ შენს მიწა-წყალთან...
შენ იქ გინდა, იქ, ახლოს შენს ძირთან და გვართან,
უცდი შინ დაბრუნებას, გულნატკენი ათვან...
ეს ასეა, მე ვიცი, სხვანაირად არ თქვან!..

მიხეილ ლანიშაშვილი

კვით, ა ვ подарунок будинку-музею передали спеціально привезений з Грузії портрет поета. Господарі, працівники музею, дуже зраділи грузинським гостям. Ця зустріч стала ще цікавішою після запальних грузинських танців, співів, щирих і теплих розмов. Можемо бути впевненими, що ця атмосфера зіграла і душу поета.

Давід Гурамішвілі — великий версифікатор грузинського вірша, безперечний літописець історії свого народу, поет глибокого філософсько-релігійного сприйняття. Його життя було надто трагічним. Народився він 21 липня 1705 року у вельможній родині. У двадцять два роки його захопили в полон лезгіни з метою отримання викупу. У 1729 році з другої спроби йому вдалося втекти до Москви, де на той час перебував цар Вахтанг VI зі своїм великим почтом. Був змушений прийняти російське підданство, був зарахований до сотні грузинських гусарів. Брав участь у російсько-прусській війні (1756-1763 роки). В 1759-му році потрапив у полон в Магдебурзьку фортецю, наступного року був звільнений. Далі — повернення в чин поручика і натхненна творча праця на Миргородщині — в мастку, отриманому від російської корони, у якому жив до глибокої старості. Україна стала останнім прихистком для грузинського поета, землею, на якій він знайшов не лише мир і спокій, а й вічну обитель: 1 серпня 1792 року у віці 87 років поет помер.

Давід Гурамішвілі мав сім'ю, але не мав дітей. Незважаючи на відірваність від Батьківщини, внутрішню самотність та творчу ізоляцію, він зумів зберегти своє національне єство, сказати сучасникам і нащадкам високохудожню правду про свій народ і час, в який довелося жити, страждати і творити. Можна лише дивуватися, як людині, яка понад шістьдесят років прожила за межами Батьківщини, вдалося стати реформатором рідної поезії, збагатити її новаторськими образами, інтонаціями, виражальними засобами, синтезувати духовні і світські мотиви, високохудожньо відобразити найсуттєвіші прикмети епохи, ні на мить не втрачаючи внутрішніх зв'язків з навіки втраченим рідним краєм.

Асоціація грузинів «Іберієлі» вшанувала пам'ять великого грузинського поета, закликала всіх співвітчизників не бути байдужими та частіше відвідувати могилу видатного класика грузинської літератури Давіда Гурамішвілі. ♦

Я нічого з цього світу не візьму з собою,
Тут покину скарб, здобутий працею тяжкою.
Хай же той, хто цей доробок в спадщину дістане,
Хоч ім'я моє згадає, як молитись стане!

(Д. Гурамішвілі, «Давітіані»,
переклад з грузинської М. БАЖАНА.)

საბავშვო გვერდი

გეოგრაფია

საქართველო თავისი კლიმატურ-გეოგრაფიული მონაცემებით უნიკალური ქვეყანაა. აქ თითქმის ყველაფერია: ტროპიკული და სუბტროპიკული, ალპური და სუბალპური ზონები. მყინვარები, მთაგრები, ტყეები, ველ-მინდვრები, უდაბნო და ნახევარუდაბნო, ზღვა, ტბები, მდინარეები, სამკურნალო-მინერალური წყაროები. ზამთარიც და ზაფხულიც ზომიერია. მისი დიდი მდინარეებია: მტკვარი, არაგვი, ალაზანი, ენგური, რიონი, ჭოროხი. საქართველო ორ ნაწილად იყოფა: აღმოსავლეთ და დასავლეთ საქართველოდ. მისი მხარეებია: ქართლი, კახეთი, იმერეთი, გურია, სამეგრელო, აფხაზეთი, სვანეთი, რაჭა-ლეჩხუმი, მესხეთ-ჯავახეთი, ფშავ-ხევსურეთი, მთიულეთ-გუდამაყარი, თუშეთი, ხევი.

ისტორია

მეფე მირიანი.

საქართველოს გაქრისტიანება

IV ს. პირველ ნახევარში საქართველოში მეფობდა მირიანი. მის დროს ქვეყანამ უარყო სპარსული ორიენტაცია და გზი ევროპისაკენ, რომის(ბიზანტიის) იმპერიისაკენ აიღო, რისი გამოხატულებაც იყო ქრისტიანობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადება 337 წელს.

იმ პერიოდში ქართლში, კერძოდ კი ქვეყნის სატახტო ქალაქ მცხეთაში ცხოვრობდა კაპადოკიელი ტყვე ქალი ნინო, რომელმაც აქ ქრისტიანობა იქადაგა, ბევრი სასწაულები მოახდინა და უებრო მკურნალის სახელიც დაიწყო. ერთხელაც, შაკიკის შემთხვევისას, დედოფალ ნანასთვის ურჩევით, მკურნალად ნინო კაპადოკიელი მოეწვია. ნინო კაპადოკიელისა და ნანა დედოფალის შეხვედრას ამ უკანასკნელის განკურნება და გაქრისტიანება მოჰყვა. ამ ფაქტმა დიდად შეუწყო ხელი ქვეყანაში ქრისტიანობის გავრცელებას, თუმცა თავად მეფე ჯერ ისევ ძველ, წარმართულ რწმენაზე რჩებოდა... თუმცა ასე დიდხანს მაინც არ გაგრძელებულა. სულ მალე მცხეთის სანახევრო სანადიროდ გასულამეფე. მოულოდნელად მგედაბნელებულა. მეფეს და მის დიდებულებს საშველად თავიანთი ღმერთებისთვის უხმით, მაგრამ ამაოდ. მაშინ ამალიდან ერთს ქრისტესათვის უთხოვია შემწეობა და მართლაც განათებულა. ამ გარემოებას მეფეზე ძლიერ უმოქმედია და თავადაც ახალ სარწმუნოებაზე მოქცეულა. ქრისტიანობა სახელმწიფო რელიგიად სახელდება და მთელი სამეფო კარის ნათლობა მცხეთაში, მტკვრის პირას მომხდარა ბიზანტიის იმპერატორ კონსტანტინესაგან ქართლში გამოგზავნილი ეპისკოპოსისა და მღვდელ-დიაკვნათა მიერ. გაქრისტიანებული ქვეყნის მთელი მოსახლეობა, აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის გარდა, სადაც მოყოლებული მირიანის მეფობიდან ლამის XIX საუკუნემდე ქვეყნის მმართველები ძალის გამოყენებით ცდილობდნენ მთიელთა მოქცევას. ♦

ГЕОГРАФИЯ

Грузия за своїми кліматично-географічними даними унікальна країна. Тут є майже все: тропічні та субтропічні, альпійські та субальпійські зони, льодовики, перевали, ліси, поля, пустелі та напівпустелі, море, озера, річки, лікувально-мінеральні джерела. Найбільші ріки в країн — Кура, Арагві, Алазані, Енгурі, Ріоні, Чорохі.

Країна поділяється на дві частини: Східну та Західну Грузію. Її регіони — Картлі, Кახеті, Німереті, Курія, Самегрело, Абхазеті, Сванеті, Рача-Лечхумі, Месхет-Джавахеті, Пшав-Тхевсуреті, Мтіулец-Кудамакарі, Тушеті, Хеві.

ІСТОРІЯ

КОРОЛЬ МІРІАН

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ХРИСТИАНСТВА У ГРУЗІЇ

У першій половині IV століття у Грузії правив король Міріан. Під час його правління країна змінила свою орієнтацію з перської на європейську, спрямовану на Римську та Візантійську Імперії. У 337-му році християнство стало державною релігією.

На той час у Картлі, у місті Мацхета — тогочасній столиці країни — мешкала жінка з Кападокії Ніно. Вона проповідувала християнство, сотворила багато чудес та мала славу знаного лікаря. Одного разу, коли королева занедужала, їй порадили запросити Ніно з Кападокії. Вона вилікувала королеву Нану, яка у підсумку прийняла християнство. Цей факт посприяв поширенню християнства в країні, хоча сам правитель сповідував ще стару віру. Втім, це тривало недовго. Одного разу король вирушив на полювання до лісу, де несподівано сталося затемнення сонця. Правитель зі своїми підданими почали молитися своїм богам, але все було марно. Тоді один з оточення короля звернувся по допомогу до Христа — і справді, сонце засяяло знову. Цей випадок дуже вразив короля, який невдовзі сам перелаштувався на нову віру. Християнство було проголошено державною релігією. Згодом відбулося хрещення королівського двору в Мцхета біля берегів річки Кури, яке здійснив єпископ та священники, направлені візантійським імператором Константаном. Християнство прийняло все населення країни, крім гірського регіону Східної Грузії, де, починаючи з правління Міріана і майже до XIX століття, правителі країни намагалися привернути його мешканців до християнської віри. ♦

ვახტანგ მეფე ღმერთს უყვარდა,
ციდან ჩამოესმა რეკა,
იალბუზზე ფეხი შედგა,
დიდმა მთებმა იწყეს დრეკა.

ხალხური

ჩვენი ბატონი ერეკლე
ერთი პატარა გახია,
ჯაჭვის პერანგი ჩააცვეს,
გაჰკრა ხელი და გახია.

ხალხური

დევები

დევის ქალი მელანია
ორთავ თვალთ ელამია,
ცხრა შვილისთვის ფაფას ხარშავს
გარს ეხვევა ყველანია.
სამი სოფლის სამყოფელი
ქვაბში ჩაუყრია შვრია,
სამი დღეა ქვაბი უდუღს,
სამი წყარო დაუშრია,
ცხრავე შვილი ცხრა-ცხრა გობით
სუფრის გასწვრივ დაუსხია
ცხრა ჩარექი ფაფითაც კი
ვერცერთი ვერ გაუძლია,
ვერც ზღაპრებით მოუპირავს,
დევეთ გაუდით რია-რია
რა ქნან? ცხრა-ცხრა პირი აქვეთ
და მუცელი კი ზიარია.

მარიამ წიკლაური-ძიძიგური

ანა კალანდაძე (მოგონება)

მიხეილ ღანიშაშვილი

АННА КАЛАНДАДЗЕ (СПОГАД)

Михеіл ГАНІШАШВІЛІ

თბილისის ერთ-ერთ კერძო სკოლაში პოეტ ქ-ნ ანა კალანდაძესთან შეხვედრა უნდა გამართულიყო. სკოლის დირექციამ შუამავლობა ჩემს მეგობარს, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფოლკლორისტიკის კათედრის პროფესორს, ლიტერატორსა და მწერალს ბ-ნ ტრისტან მახაურს სთხოვა...

— ანა კალანდაძესთან შეხვედრაა დანიშნული და მინდა შენც იქ იყო... — დამირეკა ბ-ნ ტრისტანმა ერთ საღამოს და მთხოვა ჩემი მანქანით დანიშნულ დღესა და საათზე პოეტის სახლთან მივსულიყავი. — თან ქ-ნ ანასაც პირადად გაიცნობ... — დაამატა მან ბოლოს და თითქოს წინასწარ აუბა მხარი ჩემს სიხარულს.

რა თქმა უნდა, ისევე როგორც ბევრი სხვა, ანა კალანდაძის პოეზიას მეც ბავშვობიდანვე ვიყავი ნაზიარები. გასაკუთრებით მხიბლავდა მისი შემოქმედების ნაზი ლირიზმი, არქაული ლექსიკა და თემათა ეროვნულ-პატრიოტული სურნელი... ფიზიკურადაც არაერთხელ მყავდა ნანახი სხვადასხვა სამწერლო შეკრებებზე, პოეზიის საღამოებზე. მეტიც: ერთხელ, სტუდენტობისას, სარვამართო ღონისძიებაზე, რომელშიც ქ-ნ ანასთან ერთად სხვა პოეტი ქალებიც მონაწილეობდნენ, ლექსიც კი წავიკითხე და საჩუქრად ვიქტორ ჰიუგოს მათი ავტოგრაფებით დამშვენებული ორთომეულიც მივიღე. მაგრამ ამჯერად უკვე სულ სხვა იყო — საშუალება მეძლეოდა, ახლოდან გავცნობოდი თანამედროვეობის ერთ საუკეთესო პოეტს...

სახლიდან ქ-ნი ანა ზუსტად დათქმულ საათზე გამოვიდა, ღიმილით მოგვესალმა და მანქანაში დაბრძანდა. ეს იყო უკვე სამოცდაათს გადაცილებული, დარბაისელი ქალბატონი, რომლის ყოველ სიტყვასა და ქმედებაშიც კლდემაღოსილი სათნოება და მაღალი სულიერი არისტოკრატიზმი ვლინდებოდა.

რაკი ჩვენ თავადაც მთიელები და, კერძოდ, ფშავლები ვიყავით, გზად ბ-ნ ტრისტან მახაურმა სიტყვა ლექსების იმ ციკლზე ჩამოავდო, რომელიც ამ კუთხისადმი აქვს პოეტს მიძღვნილი. ქ-ნი ანა ერთბაშად გახალისდა, ესიამოვნა ზეპირად წაკითხული მისი არაერთი ლექსის მოსმენა და გაიხსენა სტუდენტობა — ასპირანტობის წლები, როდესაც სამეცნიერო-შემოქმედებითი მისიით უწევდა ამ რეგიონში მოგზაურობა, გაიხსენა არაერთი შეხვედრა ადგილობრივ მოსახლეობასთან, ილაპარაკა და თანაც უდიდესი სითბო-სიყვარულით კონკრეტულ ოჯახებზე, გვარებზე,

Водній з приватних шкіл Тбілісі мала відбутись зустріч з поетесою Анною Каландадзе. Дирекція школи попросила про посередництво мого приятеля, професора кафедри фолклористики Державного Університету ім. Іване Джавахішвілі письменника та літератора Тристана Махатаурі.

— Планується зустріч з Анною Каландадзе. Хочу, щоб і ти там був, — подзвонив він мені одного вечора і попросив у призначену годину приїхати до будинку поета.

— Принагідно познайомись з нею, — додав він, відчувши мою радість.

З поезією Анни Каландадзе я був знайомий з дитинства. Особливо у її творчості мене приваблювали ніжний ліризм, архаїчна лексика та національно-патріотичний дух. Я неодноразово бачив її на поетичних вечорах. Ба, більше, одного разу у студентські роки на заході з нагоди 8 березня, де разом з пані Анною були й інші поетеси, я навіть зачитав вірші і отримав у подарунок двотомник Гюго, прикрашений їх автографами. Але цього разу випадала нагода зблизька познайомитись з одним з найкращих поетів сучасності...

პიროვნებებზე. ყველაფერი კარგად, დეტალურად ახსოვდა. «ამ კუთხის ხსენებაზე თვალზე ახლაც ცრემლი მადგება!.. რა ლამაზია, რა დიდებულია იქაურობა!.. რა გულდიდი და ალაღმართალი ხალხი ცხოვრობს!.. აი, ადგილი, სადაც ჭეშმარიტი პოეზიის ყადრი იციან და სიტყვის ფასი დღესაც არ დაუკარგავთ!..» — შენიშნა მან და ჩვენ დავინახეთ, რომ ეს სიტყვებიც ისეთივე მართალი და წრფელი იყო, როგორც თავად პოეტის მიერ მთის (და არა მხოლოდ მთის) თემატიკაზე შექმნილი არაერთი ლექსი-შედეგის სტრიქონები.

შეხვედრამ დიდებულად ჩაიარა. ბავშვებმა ქ-ნ ანა კალანდაძის ლექსებზე შექმნილი ლიტერატურულ-მუსიკალური კომპოზიცია «თოხიტარა, პაწაწინა რტო ვარ» წარმოადგინეს: წაიკითხეს პოეტის ლექსები, იმღერეს ამ ლექსებზე შექმნილი სიმღერები. საკმაოდ ბევრი ლექსი წაიკითხა თავად პოეტმაც, ესაუბრა ბავშვებს. საოცრად კმაყოფილი და ხალისიანი ჩანდა. პოეტსა და აუდიტორიას შორის ისეთი უშუალო კონტაქტი დამყარდა, ურთიერთობა ისეთი ხელშეხება გახდა, რომ ყველას, მონაწილესაც და მსმენელსაც, ერთნაირად ჭარბი დადებითი ენერგიის სახით მოედო.

ღონისძიების დამთავრების შემდეგ, იქვე, სკოლის სამასწავლებლოში, პატარა ბანკეტი გაიმართა. კახური შავი ღვინით აიწია პოეტის სადღეგრძელო.

ყაყაჩოს «ღვინო სალხინო»

როგორ არ შესვას ანამა?!

წარმოთქვა გამხიარულებულმა და კმაყოფილმა ქ-ნმა ანამ და კახური ბადაგი ოდნავ დააგემოვნა. სუფრასაც, რომელიც ლამის იმ პოეტური შეხვედრის მეორე ნაწილად გადაიქცა, საკმაოდ კარგა ხანს შემორჩა, თითქოს აღარ ეთმოება მასპინძლები.

უკვე კარგად შეღამებული იყო, სახლში რომ მივბრუნებოდით. არაფრისდიდებით არ გამოგვიშვა. შეგვიპატიჟა, დაგვთავაზიერებინა თავისი დიდებული ბინა, რომელიც უფრო ხელოვნების მუზეუმს მოგვაგონებდა კაცს, თავადაც შავი ღვინით გაგვიმასპინძლდა, ბოლოს საკუთარი ლექსების უახლესი, მინიატურული გამოცემა გვაჩუქა ავტოგრაფით და მხოლოდ ამის შემდეგლა გამოვემშვიდობეთ ერთმანეთს.

ამ ზამთარს, ნახალწლეულებზე, საქართველოში რომ ჩავვდი, უსიამოვნო ამბავი შემატყობინეს მეგობრებმა: ქ-ნი ანა რეანიმაციულ განყოფილებაში მოეთავსებინათ. მაშინვე მონახულება გადავწყვიტე, მაგრამ ამაოდ —ავადმყოფი თურმე უკვე ძალიან მძიმე მდგომარეობაში იმყოფებოდა და ამიტომ მასთან აღარავის უშვებდნენ. უკრაინაში მობრუნებულმა გავიგე, რომ გარდაცვლილიყო... საოცრად ჩამწყდა და მეტკინა გული — ჩვენ ხომ დიდებული პიროვნება და შემოქმედი დავკარგეთ.

მადლობა ქ-ნ ანა კალანდაძეს ბრწყინვალე შემოქმედებითი მემკვიდრეობისათვის და მადლობა ქართველ ერს პოეტის დაფასებისათვის, მთაწმინდაზე უკვდავთა სავანეში ადგილის მიჩენისთვის...

ყველაფერი ხომ მაინც უფლის ნებითაა: კალმის მადლიცა და ხალხის სმაც... ♦

У точно призначений час вона вийшла з дому. З посмішкою привіталася з нами і сіла в автомобіль. Це була поважна сімдесятилітня жінка. Усі її слова та дії свідчили про надзвичайну ніжність та духовний аристократизм.

Ми з Тристаном Махаурі родом з Пшаві (високогірний регіон Грузії), тож заговорили про цикл віршів, які поетеса присвятила цьому регіону.

Пані Анна зраділа, їй було приємно почути свої вірші, прочитані напам'ять. Вона згадала студентські роки, коли з науково-творчою місією подорожувала цим краєм. З великою теплою та любов'ю розповідала про численні зустрічі з місцевим населенням, про окремих людей та сім'ї.

«Згадуючи ці місцини, наворачуються сльози на очі. Яка там велична краса, які там мужні та щирі люди! Це місце, де вміють цінувати справжню поезію і значущість слова ще не втрачена», — зазначила вона, і ми побачили, що її слова були справді щирі, такі ж, як і її вірші.

Зустріч пройшла відмінно. Діти представили літературно-музичну композицію «Я маленький паросток», поставлену за її віршами. Співали пісень, декламували поезію. Читала вірші і сама поетеса. Розмовляючи з дітьми, вона виглядала життєрадісною і щасливою, бо створився безпосередній контакт між автором та аудиторією.

По закінченні зустрічі відбувся бенкет, учасники якого підняли за поетесу келихи з червоним кахетинським вином. Святкове застілля переросло у продовження поетичної зустрічі.

Вже було доволі пізно, коли ми відвезли пані Анну додому. Вона запросила нас в гості. Ми оглядали її помешкання, яке більше нагадувало музей творчості. Пані Анна почастиувала нас червоним вином. На завершення подарувала найновіше мініатюрне видання її віршів з автографом. І тільки після цього ми попрощались.

Взимку цього року, коли я перебував у Грузії, друзі повідомили неприємну новину: пані Анна потрапила у реанімаційне відділення. Одразу вирішив провідати її. Але хвора була у дуже важкому стані і до неї нікого не пускали. Повернувшись в Україну, дізнався, що вона померла. Мені стало дуже прикро. Ми втратили творця, надзвичайну особистість.

Дякую пані Анні Каландадзе за чудову творчу спадщину, дякую грузинському народові за те, що гідно її оцінили і поховали на Пантеоні Мтацминда. Все на світі відбувається за волею Божою: добро від пера і глас від народу. ♦

შენ ისე ღრმა ხარ...

შენ ისე ღრმა ხარ, ქართულო ცაო,
შენ ისე ღრმა ხარ...
სამკვიდრო შენს ქვეშ მტრად შემოსულმა
ვერაფინ ნახა:
ვერცა ოსმალომ, ვერცა მონღოლმა
და ვერცა სპარსმა...
შენი დიდების მომდევრალია
ოშკი და ზარმა,
ბებერი ტაო...
შენ ისე ღრმა ხარ, ისე ფაქიზი,
ქართულო ცაო...

ЯКЕ Ж ТИ ГЛИБОКЕ...

Яке ж ти глибоке, небо грузинське,
Яке бездонне...
Той, хто приходить сюди як ворог,
в тобі потоне:
де ті османські, монгольські, перські
люті навали?..
Повік славу Ошкір та Зарзма
Тобі співали.
Дивлюся у тебе —
яке ж глибоке, яке ти ніжне,
грузинське небо...

ღირსმსახურებდი ქართულ მიწა—წყალს

ფეხი დამადგით,
გულზე დამადგით ფეხი ყოველმან,
წყალობა ჰყავით...
საქართველოსი ყოვლის მპყრობელმან
ვისურვე დავით...
ფეხქვეშ გაცვითეთ საფლავის ლოდი
ყურძნის მტევნებით
— ასეთი ცოდვა რა გაქვს, მეფეო,
მიუტევები?
ღირსმსახურებდი ქართულ მიწა—წყალს

რაი გადარდებს? გასწიე იგი
«ნიკოფსიითგან დარუბანდამდე»...
თუ ეს მაღალთა თაგმდაბლობაა
ოდით და ოდით?
თუ ცოდვილი ხარ, მაშინ, მეფეო,
რალა ქნან ცოდვილთ
სულის სიმშვიდის, სულის სიმშვიდის
ვერსით მპოველთა?
— ფეხი დამადგით, გულზე დამადგით
ფეხი ყოველთა...

სოფიკო ჭიაურელი (ესკიზი)

თენგიზ ლობჯანიძე

СОФИКО ЧИАУРЕЛИ

Тенгіз ЛОБЖАНИДЗЕ

დნელია წერილი დაწერო ადამიანზე, რომელსაც პირადად არ იცნობდი, მის გვერდით არ გიცხოვრია და ყოველდღიურობის თუგინდ მცირედი ულუფაც არ გიგემია მასთან ერთად. კალამმომარჯვებული ვზივარ, ვფიქრობ და იმის ნუგეშით ვარ, წერილი ყველასათვის კარგად ცნობილ მსახიობს და ბრწყინვალე მანდილოსანს, — სოფიკო ჭიაურელს, ქართველებისათვის საყვარელ, უბრალოდ სოფიკოს — რომ ეხება. იმედად ის მრჩება მხოლოდ, თხრობის ძალაუნებურ სიმშრალეს რომ მომიტევებ გულისხმიერო მკითხველო.

მიხეილ ჭიაურელისა და ვერიკო ანჯაფარიძის სახელებს კომენტარი არ სჭირდებათ. ალბათ გასაოცარიც კი იქნებოდა, სცენური და კინოხელოვნების ამ გენიალურ წარმომადგენელთა პირშმოს, სხვა რამ სამოღვაწო გზა აერჩია და იმაზედ ევლო ისეთივე შემართებით, როგორითაც განვლო მან თითქმის 50 წლიანი, მსახიობისათვის თანდაყოლილი, დაუცხრომელი გზა. იხსენებს სოფიკო ბავშვობას და მოგვითხრობს — მასხოვს ბავშვობაში დედას კაბებისა და შლაპების ჩაცმა მიყვარდა და მერე წარმოდგენებს გმართავდი. დედა აღშფოთებით ამბობდა: რა უნიჭო გოგო მყავს! რა არის ეს? რისთვის მომგბლო? და იქვე დასძენს — როგორ საშინლადაც არ უნდა მეთამაშა, მამა აღფრთოვანებული იყო. გენიალურიყო, ამბობდა... მაგრამ ერთხელ, წლების შემდეგ, ჩვენს სახლში არკადი რაიკინი, მაია პლესცეკაია, მოკლედ, მთელი მოსკოვური ბომონდი შეიკრიბა და დედამ ჩემთვის გამოაგნებელი სიტყვები წარმოთქვა — «მე ამაზე არასდროს მილაპარაკია, მაგრამ არ შემიძლია, ახლა არ ვთქვა: ჩემი ქალიშვილი გაცილებით უკეთესი მსახიობია ვიდრე — მე!»

მანამდეკიყოგზართულიდაამავდროულადსასიამოვნო.იყო დიდი სიხარულებიც, დიდი ტრაგედიებიც და დიდი უიმედობებიც. ჩაჩოქება არ სჩვეოდა თურმე. ახლობლები ერთხმად აღნიშნავენ, სოფიკოს სიყვარულის ამოუწურავი უნარი რომ ჰქონია, თითქოს და ყველაფერმა — ძალამ, სიმტკიცემ, იმედმა, გაუტეხელობამ, ამ ერთ ქალში მოიყარა თავი. «... ზოგჯერ, ძალიან რომ დავიღლები, გავდივარ ჩემს ოთახში, ჩავიცეკები 15 წუთით და ვისვენებ. ეს ცოტა მყოფნის. მერე გამოვდივარ და ისევ ხალხმრავლობას ვეძებ... ყველას სჯერა, რომ მე ყველაფერი შემიძლია... ჩემი შვილიშვილი წაიყვანეს სკოლიდან ეგვიპტეში. იქიდან ყველანი ერთად ჩაუსვამთ თურმე თვითმფრინავში. უადგილობის გამო თავზე ასხდნენ ერთმანეთს. წამომხტარა ჩემი შვილიშვილი — დაურეკეთ სოფიკოს, თვითმფრინავს გამოგვიგზავნისო. ვიდრე შემიძლია ვიქნები ძლიერი...» — აი რას სწერს თავად.

Важко писати про людину, яку особисто не знав і бодай один раз не ділив з нею трапезу. Сподіваюся, читач з розумінням поставиться до певної сухості матеріалу, у якому бракуватиме власних вражень.

Міхеїл Чіаурелі і Веріко Анджапарідзе — ці імена коментарів не потребують. І було б дивно, якби їх нащадок вибрав інший творчий шлях. Софіко згадує: «Пам'ятаю, в дитинстві я полюбляла переодягатись в мамині речі — капелюхи і сукні — і влаштовувати вистави. Мама роздратовано казала: «Яка у мене бездарна дівчинка, що то за лихо, за що мені це?». Але як би я погано не

სოფიკო ჭიაურელის შემოქმედებითი გზა **ВГИК**-ში სწავლით დაიწყო და ერთი მსახიობის თეატრში დასრულდა. დასრულდა თუმცა სევდიანად, მაგრამ დასრულდა ქართული სცენური ხელოვნებისათვის დამახასიათებელი ტრიუმფით. შეგიძლიათ წარმოიდგინოთ რომანტიკამოკლებული მსახიობი და მითუმეტეს ისეთი, როგორიც სოფიკო იყო? ჰოდა ამ რომანტიკოს გოგონას, საყვარელ ადამიანთან სიახლოვე უნაცვალეხია პრესტიჟისა და პერსპექტივისათვის და მიუხედავად **ГИТИС**-ში ჩარიცხვისა, **ВГИК**-ში გადაუწყვეტია დარჩენა. ახლა ძნელია იმის დადგენა, სად გაიბრწყინა სოფიკომ პირველად, კინოსა თუ თეატრში. სიმართლე რომ ვთქვათ, ეს არც თუ ისეთი მნიშვნელოვანია. მოდიოთ, უბრალოდ თვალი გადავავლოთ ამ არაორდინალური და მრავალფეროვანი ხელოვანის უკიდევანო სამსახიობო დიაპაზონს, რაც ერთდერთი უტყუარი საბუთია შესანიშნავი მსახიობის გენიალურობისა. თამაშობდა ბრეხტს და ოსტროვსკის; ტენესი უილიამსს და იბსენს; გორკის და შილერს; საროიანსა და ლაბიშს. «ანტიგონე»-ს სოფოკლესეულ კლასიკურ ვარიანტშიც იყო და ჟან ანუის თანამედროვე ვერსიაშიც. მაყურებლის თვალწინ, სულს შთაბერავდა და სცენაზე აცოცხლებდა ანა კარენინასა და აგაფია ტიხონოვას; ჯულიეტასა და ჟანა დარკს. რაც შეეხება კინოს, მას იღებდნენ: გიორგი დანელია, თენგიზ აბულაძე, თემურ ჩხეიძე, ლანა ლოლობერიძე და ალა სურიკოვა. ლოლობერიძის ფილმში — «რამდენიმე ინტერვიუ პირად საკითხებზე», შესრულებული როლისათვის სახელმწიფო პრემია მიიღო «თანამედროვე სახის» შექმნისათვის. რაც შეეხება გენიალურ რეჟისორსა და დიდ ესთეტს — სერგო ფარაჯანოვს, იგი სოფიკოს ფრესკას ამსგავსებდა, მუზას უწოდებდა. «გენიალური კინობალერინა» დაარქვა თურმე და საკუთარ თილისმადაც თვლიდა. «სოფიკოსთან ერთად ჩემს ფილმებში სილამაზე შემოდის»-ო იძახდა თურმე ფარაჯანოვი. წერილებს უგზავნიდა მას, სადაც ერთს სწერდა მუდამ: — «მე უშეწოდ ფილმს არ გადავიღებ!» და თეატრის საგრიმიროში, სარკესთან ამაცრებდა თურმე. სოფიკოს მიერ განსახიერებულ კინოროლებზე ერთი თვალის გადავლებაც საკმარისია, რომ დავინახოთ მისი შეუდარებელი სამსახიობო ნიჭიერება.

სოფიკო ჭიაურელის ცხოვრებაში, ცალკე ეტაპად, მას შემდეგ განვლილი წლების გამოყოფაც არის შესაძლო, საკუთარი ბედი მსახიობისა და განუმეორებელ სპორტულ კომენტატორს, საფეხბურთო ბატალიების ვირტუოზულად წამყვანს — აწ გარდაცვლილ კოტე მახარაძეს რომ დაუკავშირა. უცხოეთიდან ფეხბურთის მატჩის ტრანსლაციისას, მახარაძის კომენტარებში მომდევნო პაემანის დამოწმებულ დროსა და ადგილს იჭერდა თურმე. როდესაც თბილისის «დინამომ» თასების მფლობელთა თასი მოიგო, სტადიონზე გაქცეულა შუალამისას და მთელს თბილისთან ერთად ზეიმობდა გამარჯვებას. მათი შეწყვილების პირშობა ერთი მსახიობის თეატრი, რომელსაც კოტე მახარაძის გარდაცვალების შემდეგ სათავეში ჩაუდგა, შვილივით უვლიდა და თავს დაჰყოფინებდა. «იმდენი კარგი ადამიანია დამოკიდებული ერთი მსახიობის თეატრზე, რომ არ შემოიძლია მათი ბედის»

ставила свої вистави, батько завжди захоплено казав: «Геніально!». Але одного разу, багато років по тому, коли до нас завітали Аркадій Райкін, Майя Плєсєцька, словом, московський бомонд, мама сказала слова, які мене дуже вразили: «Я про це раніше не казала, але моя дівчинка значно краща акторка, ніж я».

А до того був шлях складний і одночасно приємний. Було багато радощів, трагедій та великих розчарувань. Але Софіко ні перед ким не схиляла голову. Близькі знайомі в один голос кажуть про її невичерпну любов, наче усе — сила, витривалість, надія, незламність — зібрано воедино в цій жінці. «Часом, коли дуже втомлююсь, їду до своєї кімнати, закриваюсь на 15 хвилин і відпочиваю. Цього достатньо. Потім виходжу і знову шукаю багатолюдне місце. Всі вірять, що я все можу. Одного разу, коли мого онука забрали зі школи на відпочинок до Єгипту, по поверненні, через брак місць, усіх посадили до одного літака. Було дуже тісно, то він вимагав, щоб подзвонили до Софіко, аби вона вислала літак. Скільки зможу — буду сильною», — ось що пише вона сама.

Творчий шлях Софіко Чіаурелі розпочався з навчання у ВДІКу. Але згодом ця романтична дівчина між престижем та коханням вибрала кохану людину, і незважаючи на те, що була зарахована до ГІТІС, вирішила залишитися у ВДІК.

Зараз важко встановити, де вперше засяяла зірка Чіаурелі — в кіно чи у театрі, втім, тепер це не так важливо. Вона грала у п'єсах Брехта і Островського, Тенесі Уїльямса та Ібсена, Горького та Шиллера, Лабіша та Сарояна. Вона відтворювала на сцені Анну Кареніну і Агафію Тихонову, Джульєтту і Жанну Д'Арк. В кіно її знімали Георгій Данелія, Тингіз Абуладзе, Темур Чхеїдзе, Лана Гогоберідзе і Алла Сурікова. За роль у фільмі Лани Гогоберідзе «Кілька інтерв'ю з особистих питань» вона отримала державну премію. Геніальний режисер Сергій Параджанов прирівнював Софіко до фрески і називав музою. «Геніальна кінобалерина» — так він звертався до неї і вважав своїм талісманом. «Разом із Софіко у мій фільм потрапляє краса», — казав режисер. Чи не у кожному листі він писав: «Я без тебе не буду знімати фільм». І чіпляв їх до дзеркал гримерки. Достатньо переглянути бодай деякі фільми за участю Софіко, аби побачити її незрівнянний акторський дар. »

Окремим етапом життя Софіко Чіаурелі стали роки, які вона пов'язала з легендарним спортивним коментатором, нині покійним Коте Махаразе. Під час трансляції футбольних матчів вона за допомогою його коментарів розшифровувала час і місце наступної зустрічі.

Плодом їх спільного життя став Театр одного актора, який вона очолила після смерті чоловіка. «Стільки людей залежать від театру, що не можу залишити його напризволяще. Як мають

жити працівники сцени, освітлювачі, охоронці? Весь час доводиться ходити з простягнутою рукою, аби якимось чином допомогти цим людям, допомогти театру», — ось про що вона писала, ось що її турбувало. Софіко складно було розлучитися з коханим чоловіком. В одному інтерв'ю на запитання, чи може вона назвати себе щасливою людиною, після довгої паузи Софіко тремтячим голосом відповіла: «Я боюся цього слова. Особливо зараз».

Вона любила свою батьківщину усім серцем і мріяла жити у кращій Грузії. Хоча давайте послухаємо її: «Не дай Бог позбутись нам надії. Мене відвідує багато журналістів з Росії, записують інтерв'ю, але їм я не можу сказати того, що у гніві можу сказати грузинським журналістам. Нехай хтось посміє і скаже про мою батьківщину криве слово — не пробачу!». Ось такою була Софіко Чіаурелі.

Така вже людська натура — нам і сто років замало для земного життя, а що вже казати про 71 рік для «народного артиста зниклої епохи», як з гумором називала себе Софі.

У Театрі одного актора у постановці за Маркесом є такі слова: «Брехня, коли хтось говорить, що щастя — миттєве, потім зникає і ти залишаєшся нещасливим. Воно є, коли ти когось любиш. І доки любиш — ти є щасливим. Як тільки минає любов, минає і щастя».

Щасливою була і пані Софіко, оскільки до кінця свого життя любила професію, сцену, людей, батьківщину. І щасливі усі ті, з ким вона поділилася цією любов'ю, хто любив і любить її творчість. ♦

анабард митковба... ранаирад унда ицхорон сценის მუშებმა, დარაჯმა, გამნათებელმა?... სულ მიწევს ხელგაშლილი სიარული, რომ რაღაც მოვითანო, მოვეხმარო ამ ხალხს». — აი რას სწერდა, რაზე წუხდა. გაუჭირდა საყვარელ ადამიანთან განშორება (კოტე მახარაძე მასზედ ადრე გარდაიცვალა), რაზეც სოფიოსაგან აღებული ინტერვიუც ნათლად მეტყველებს. შეკითხვას — შეგიძლიათ თავს ბედნიერი ადამიანი უწოდოთ? — პაუზა მოსდევს და მერე მთრთოლავი ხმით პასუხობს: «მეშინია ამ სიტყვის. განსაკუთრებით ახლა...» და ისევ პაუზა.

გულით ნდომებია უკეთეს საქართველოში ცხოვრება, მასზედ თხემით ტერფამდე შეყვარებულს. თუმცა მოდით, ისევ მას მოვუსმინოთ: «...იმედის გარეშე ნუ გვამყოფოს ღმერთმა. ბევრი ჟურნალისტი მაკითხავს რუსეთიდან, ინტერვიუებს იწერენ, მაგრამ მათთან არ ვიტყვი იმას, რასაც ზოგჯერ გაჯავრებული ჩემ ხალხთან ვამბობ. აბა, გაბედოს რომელიმე და ჩემს სამშობლოზე გადაბრუნებული სიტყვა მითხრას, არ ვაპატიებ!» აი როგორი ყოფილა თურმე სოფიკო ჭიაურელი!

ადამიანები ისევ ვართ მოწყობილი, 100 წელიც კი გვეცოტავება აქაურობასთან შესარჩენად. მითუმეტეს რომ ცოტაა 71 წელი «გამქრალი ცივილიზაციის სახალხო არტისტი» — სათვის, როგორც უწოდებდა სევდანარევი იუმორით საკუთარ თავს სოფიკო ჭიაურელი.

ერთი მსახიობის თეატრში, მარკესის მიხედვით დადგმულ სპექტაკლში, ასეთი სიტყვებია: ტყუილია, როცა ვინმე ამბობს, რომ ბედნიერება წამიერია, მერე ქრება და უბედური რჩები. ბედნიერება მაშინ გაქვს, როცა გიყვარს და სანამ გიყვარს, ბედნიერი ხარ. როგორც კი სიყვარული მიდის, მასთან ერთად მიდის ბედნიერებაც.

ბედნიერი იყო ქალბატონი სოფიკო, რამეთუ სიცოცხლის ბოლომდე უყვარდა პროფესია, სცენა, ადამიანები, სამშობლო... წარუვალია ბედნიერება თითოეული ქართველის, ვისაც კი უყვარდა, უყვარს და ეყვარება თავისი სოფიკო. ♦

ძვირფასო თანამეამოლანო!

გვინდა სიამოვნებით გაუწყოთ, რომ უკრაინის ქართველთა ასოციაცია «იბერიელთან» არსებული კულტურულ-საგანმანათლებლო ცენტრის ბაზაზე ყალიბდება უკრაინაში მცხოვრებ ქართველ ხელოვანთა (მწერალთა, პოეტთა, მხატვართა, მისიკოსთა, მსახიობთა) შემოქმედებითი გაერთიანება. ემიგრანტ ხელოვანთა გაერთიანება რეგულარულად გამართავს შეხვედრებს, მოაწყობს წიგნების პრეზენტაციებს, პოეზიის საღამოებს, ლიტერატურულ დისკუსიებს, გამოფენებს. შეხვედრები გაიმართება კვირაობით, 15 საათზე, კულტურულ-საგანმანათლებლო ცენტრის შენობაში.

საინიციატივო ჯგუფის სახელით
მიხეილ დანიშაშვილი

ქ. კიევი, შულიავსკის ქუჩა № 10/12; ტელ.: 8 (063) 453 06 19

მოგზაურობა საქართველოში

ნატალია რუბელი

ПОДОРОЖ ДО ГРУЗІЇ

Наталія РУБЕЛЬ

საქართველოში ჩემი მოგზაურობა აგვისტოს თვეში შესდგა. სანუკვარ ოცნებამდე მიღწევა სხვა-დასხვა გზით იყო შესაძლებელი, — ან თვითმფრინავით უნდა გავეფრენილიყავი, ან კიდევ ბორანით შემგზავრა ილიჩესკიდან ფოთამდე. რადგან სამოგზაუროდ არც თუ ისე ბევრი დრო მქონდა გამოყოფილი, გასამგზავრებლად მოკლე გზა ავირჩიე — გადავწყვიტე თვითმფრინავით გავეფრენილიყავი. სავარძელში მოვიკალათე და რადგან დრო საკმარისი მქონდა, შევეცადე გარკვეული წარმოდგენა შემქმნოდა საქართველოს ტერიტორიის ფართობზე. ამ მიზნით რუკა მოვიმარჯვე და საქართველო უკრაინას შევადარე. უბრალო არითმეტიკული გამოთვლის შედეგად, აღმოჩნდა, რომ საქართველოს უკრაინასთან შედარებით 8,6%-ჯერ ნაკლები ფართობი უჭირავს. ამ ფაქტმა გამახარა კიდევ, — ეს იმას ნიშნავდა, რომ მოგზაურობისთვის გამოყოფილ მცირე დროში მოვახერხებდი მთელი ქვეყნის დათვალიერებას. გავუსწრებ მოვლენებს და გეტყვით, რომ თურმე გვარიანად ვცდებოდი...

ჩვენმა თვითმფრინავმა აფრენა ქ.ხარკოვის აეროპორტიდან განახორციელა და რამდენიმე საათში ქ.თბილისის აეროპორტში დაეშვა. ალბათ სწორია მოსაზრება, რომ ქვეყანა აეროპორტიდან იწყება. თბილისის ახლადამენებული აეროპორტი სათანადო დონისაა, რასაც სამწუხაროდ ჩვენს აეროპორტებზე ვერ ვიტყვოდი. უკრაინის აეროპორტებში ყოფნისას თავი კვლავ საბჭოთა კავშირში მგონია. განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია მებავეთა და იქ მომსახურე პერსონალის პროფესიონალიზმი დამოკიდებულება. თბილისში ღიმილით გეგებებიან და მთელი თავისი ქცევით გაგრძელებინებენ, რომ მოხარული არიან თქვენი სტუმრობით. ჩემთვის ძნელი ამაზე საუბარი, მაგრამ ეს ყველაფერი, ჩვენს აეროპორტებში საპირისპირო სიზუსტით აისახება.

თბილისში ვიმყოფებოდით და გადავწყვიტეთ ქვეყნის გაცნობა დედაქალაქითა და მისი შემოგარენის დათვალიერებით დაგვეწყო. პირველად ეთნოგრაფიულ მუზეუმს ვეწვიეთ. მუზეუმი ქვეყნის მინიატურულ მოდელს წარმოადგენს, 11 ნაწილად იყოფა და ღია ცის ქვეშ, 50 კვ.მ ფართობზეა განთავსებული. ამ, საკმაოდ მოზრდილ ტერიტორიაზე საქართველოს სხვადასხვა კუთხიდან თავმოყრილია 70-ამდე საცხოვრებელი სახლის ნიმუში. ისინი მათი ყოფილი

Моя подорож до Грузії відбулася у серпні. Оскільки часу було небагато, я вирішив їхати найкоротшим шляхом. І зручно всівся у крісло літака. Щоб мати уяву про розміри території країни, переглядав карту Грузії і порівнював з Україною. Після простих розрахунків побачив, що площа Грузії у вісім разів менша. Я навіть зрадив, бо це означало, що за короткий час встигну оглянути усю країну. Забігаючи наперед, скажу, що я помилявся.

Літак піднявся з Харківського аеропорту і через кілька годин приземлився у Тбілісі. Напевне, правильно кажуть, що країна починається з аеропорту. Тбіліський новозбудований — відповідного рівня, чого не скажеш про наші. Під час перебування в українських аеропортах почуваєшся, як у Радянському Союзі. Хочу особливо зазначити ставлення митників і обслуговуючого персоналу до своїх обов'язків. Усі вони щиро посміхаються і своїми діями дають відчуття, що дуже раді вашому прибуттю.

Знайомство з Грузією почалося зі столиці. Спочатку відвідали Етнографічний музей. Це мініатюрна модель країни під відкритим небом. Тут зібрано близько сімдесяти хатин з різних куточків Грузії. Їх придбали у власників, розібрали, перевезли до музею і знову зібрали. На території музею діє кузня. За словами коваля, він побував у багатьох регіонах країни, аби оволодіти древньою традиційною технологією ковальства, яким в давні часи славилася Грузія. Тут же можна не лише подивитися роботи майстра, а й придбати їх.

Поруч розміщено музей Золотого Фонду Грузії. Тут зібрані вироби з дорогоцінних металів,

მიყვავართ. მონუმენტი ქალაქის ნებისმიერი წერტილიდან მოსჩანს. მარჯვენა სანაპიროზე მდებარეობს განთქმული გოგირდის აბანოებიც. აქ თურმე პუშკინს პყვარებია სტუმრობა. მართალია ჩვენ შიგნით არ შევსულვართ, მაგრამ, როგორც აქაურობის მომნახულელები ყველა ტურისტი, ჩვენც მის სახურავზე ავძვერთ და ასეთმა გართობამ რატომღაც ბავშვობა გამახსენა.

გეზი დასავლეთისაკენ ავიღეთ და პირველი, რაც თბილისის დატოვების შემდეგ მოვინახულეთ ჯვრის მონასტერი იყო. თვალს გასაოცარი სანახაობა გადაეშალა. მონასტრიდან გამოჩნდა ბრწყინვალე ხედი ველისა, რომელზედაც მდინარე არაგვი მტკვარს უერთდება. ჯვრის მონასტერი უძველეს დროშია აგებული. სამწუხაროდ იქ იმ დროს მივედი, როდესაც იგი მნახველთათვის უკვე დაკეტილია, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, უდიდესი სიამოვნება განვიცადეთ იმ სილამაზის ხილვით, რომელიც აქედან მოსჩანდა. მონასტრის გალავანზე ჩამომსდრებმა გავაცილეთ მზე, მთებს მიღმა რომ ეშვებოდა ზანტად, თითქოს ადამიანებთან განშორება ეძნელებათ. იქიდან წასვლა არ მინდოდა. გავუსწრებ მოვლენებს და ვიტყვი, რომ ასეთი განსაკუთრებული ატმოსფერო საქართველოს ყველა ეკლესიასა თუ მონასტერში სუფევს. ეს ისეთი გრძნობაა, სიტყვით გადმოცემა რომ გიჭირს ადამიანს და რომლის მხოლოდ განცდაა შესაძლებელი. უნდა ვაღიარო, რომ ასეთი განწყობილება უკრაინის არცერთი წმინდა ადგილის მონახულებისას არ მქონია.

ადგილი, რომელიც ჯვრის მონასტრის ახლოს მდებარეობს, ქ.მცხეთაა, სადაც საქართველოს საკათედრო ტაძარი — სვეტიცხოველი მოვინახულეთ. იგი ძალიან ძველი ნაგებობაა, რომელიც მტერთაგან იქნა თურმე დანგრეული და შემდგომ თავიდან აღშენებული. მთელი თავისი არსებობის მანძილზე, სვეტიცხოველი ყოფილა ქართული სამეფო შტოს, — ბაგრატიონთა მეფედ კურთხევისა და მათი ძვალშესახის ადგილი. მონასტერი სულისაღმძვრელი ფრესკებითაა მოხატული. ზოგიერთი მათგანი სასწაულომოქმედი, მირონმდენი ხატია. მირონის კვალი კედლებს მკვეთრად ამჩნევიათ. გადმოცემის თანახმად, აქ მდებარეობდა თურმე პირველი სამოციქულო საქართველოსი. ათასწლეულების მანძილზე, მანამდე, სანამ სამების ტაძარი აიგებოდა, სვეტიცხოველი წარმოადგენდა ძირითად ტაძარს, რომელშიაც ტარდებოდა ყოველი, ქვეყნისათვის მნიშვნელოვანი ღვთისმსახურება.

და აი, ახალი დღე, ანუ ახალი, ჩვენთვის უცნობი ადგილის მონახულება და მაშასადამე ამით განცდილი სიხარული. ამჯერად გეზი ქვეყნის აღმოსავლეთისაკენ გვიჭირავს, სადაც ქ.სიღნაღი, ცნობილი ალაზნის ველი და ბოდბეს მონასტერი გველოდება. ჩვენი შეჩერების შემდგომი პუნქტი სიღნაღია. მის შესასვლელთან შევჩერდით, რამეთუ ჩვენს მგერას წინ საუცხოო პეიზაჟი გადაეშალა. ქვემოთ მოსჩანდა სხვადასხვაფერად შედებილი, წითელი კრამიტით გადახურული სახლები და მთელი, ეს ფერთა სიმშავე ხეთა სიმწვანეში იხრჩობოდა. ამ სილამაზის შემდეგ კი ალაზნის ველი იწყებოდა. ქალაქში შესვლების გაცემა, თითქმის სრულად რეკონსტრუქციებულმა სახლების ფასადებმა, სახურავებმა, კარფანჯრებმა, და თლილი ქვით მოკირწყლულმა ქუჩებმა გამოიწვია. როგორც გაირკვა, ყველა ცვლილება სახელმწიფოს ხარჯით ახლახან გაკეთებულა.

Хочу зазначити, що така особлива атмосфера панує в усіх грузинських церквах чи монастирях. Її важко передати словами, її можна тільки відчутти. Такий стан не охоплював мене у жодній українській церкві.

Біля Джварського монастиря розташоване місто Мцхета. Там ми відвідали кафедральний собор Грузії — Светіцховелі. Це дуже стара споруда, вона часто нищилась ворогом і знову відновлювалася. За всі часи свого існування собор був місцем коронування і поховання грузинських царів династії Багратіоні. Будівля розписана зворушливими фресками та іконами, деякі з них — чудотворні. Сліди від мироточення чітко проглядаються на стінах собору та іконах. За оповідями, тут проводили перше богослужіння у Грузії.

І ось новий день. Вирушаємо на схід країни. Нас чекає Алазанська долина і Бодбеський монастир. Наступний пункт зупинки — місто Сігнагі. Зупинилися біля воріт, оскільки перед нами розгорнувся чудовий краєвид. Внизу виднілися яскраві різнокольорові будинки, покриті червоною черепицею. Вся ця палітра потопала у зелені дерев і закінчувалась там, де починалася Алазанська долина. Місто зустріло нас реконструйованими будинками, викладеними бруківкою дорогами. Як з'ясувалося, всі ці зміни відбулись завдяки державному плану, який передбачає реконструкцію ще кількох населених пунктів.

Місто оточують мури, за якими розташоване маленьке кафе з чудовим виглядом на долину. Ми вирішили тут зупинитись. Влаштувалися на терасі і замовили грузинське вино. Сонце збиралося сідати, і не треба було дивитись на годинник, щоб зрозуміти: і цей день завершується. А нас ще чекав Бодбеський монастир, де спочиває свята Ніно. Саме вона у 337 році принесла християнство у Грузію. Коли ми опинилися біля входу, довкола не було жодної людини. А може, це і на краще. Нами оволоділи відчуття першопрохідників. Єдине, чого не знали, як зустрінуть запізнілих відвідувачів господарі. Ворота виявились відкритими і ми зайшли всередину. У дворі окрім монахинь нікого не було. Вони сиділи і мирно бесідували. Було прикро, що церква виявилась зачиненою, але ми вдосталь нагулялися у дворі. Повірте, місцеве повітря, природа, тиха і спокійна атмосфера — все пронизано первозданною чистотою і позитивно налаштовує людський дух.

დასახული გეგმის მიხედვით, რომელიც კიდევ რამოდენიმე ქალაქის რეკონსტრუქციას ითვალისწინებს. სიღნაღი გალავნითაა გარშემორტყმული და მის ერთერთ გასასვლელთან განთავსებულია კოპწია კაფე, საიდანაც ალაზნის ველის მშვენიერი ხედი იშლება. ჩვენ იქ შეჩერება გადავწყვიტეთ. მოვეწყვეთ კაფეს ტერასაზე, შევუკვეთეთ ქართული ღვინო და ამ, მართლაც რომ ღმერთების სასმელის აუქტარებლად მსმელნი, თვალწარმტაცი ალაზნის ველის ცქერით ვტკბებოდით.

მზე ჩასასვლელად ემზადება და მავის საათის შეუხედავადც გვაგარქნობიებს, რომ ეს დღეც დასასრულს უახლოვდება. ჩვენ კი ბოდბესმონასტერი გვაქვს მოსანახულებელი. იქეთ მივემგზავრებით... აი ისიც, ბოდბეს მონასტერი. აქ განისვენებს წმინდა ნინო. სწორედ მან მოიტანა ქრისტიანობა საქართველოში 337 წელს. როდესაც მონასტრის შესასვლელთან აღმოვჩნდით, იქ უკვე სულიერის ჭაჭანება აღარ იყო. იმათ, ვისაც მონასტრის დათვალიერების სურვილი ჰქონდა, ეს უკვე გააკეთეს. ზოგი ჭირი მარგებელიაო და სამაგიეროდ, ამ სიმარტოვეში, ჩვენ პირველად მომჩინა გრძნობა და გვეუფლა. არ ვიცოდით მხოლოდ, ჭიშკარი ღია თუ იყო და საერთოდ როგორ შეგვხვდებოდნენ და გვიანებულ მნახველთ მონასტრის მცხოვრებნი. ჭიშკარი ღია აღმოჩნდა და შიგ შევედით. ეზოში მონაზვნების გარდა არავინ იყო. ისხდნენ და მშვიდად საუბრობდნენ. დაკეტილმა ეკლესიამ ყველას გული დაგვწყვიტა, მაგრამ ჩემთვის ისიც საკმარისი იყო, მონასტრის ეზოში ხეტიალით რომ ვიჯერე გული. მერწმუნეთ, — იქაური ჰაერი, ბუნება, მშვიდი და სასიამოვნო ატმოსფერო, — ყოველივე, რა ღაცნაირი პირველმყოფადი სისუფთავითაა გაუღენთილი და დადებითად განაწყობს ადამიანის სულს.

ყველანი, ვინც ამ მოგზაურობისას ჩემთან ერთად იმყოფებოდა, სსრკ-ში ვიყავით დაბადებული. «ჩვენ ხომ საბჭოეთის შვილები ვართ, ამიტომ, აუცილებლად უნდა მოვინახულოთ გორი», წამოვი-ძახეთ ერთმანდალს. გორისაკენ ავიღეთ გეზი. გადავწყვიტეთ წარსულისათვის მიგვევო პატივი, მოგვენახულებინა ი. ბ. სტალინის სახლ-მუზეუმი. სამუზეუმო ექსპონატების ძირითად ნაწილს დიდი ბელადის პირადი ნივთები და სხვადასხვა ქვეყნების წარმომადგენელთაგან მიძღვნილი საჩუქრები შეადგენს. გამოფენა ქრონოლოგიური თანმიმდევრობითაა შედგენილი და სტალინის მიერ განვლილ ცხოვრების გზას სრულად ასახავს. მუზეუმის შენობაში და მის ტერიტორიაზეც გადაღება ნებადართულია, რა თქმა უნდა გარკვეული საფასურის სანაცვლოდ. ეზოში ბელადის პირადი მატარებლის ვაგონი დგას. აქვეა სახლი, რომელშიც სტალინი დაიბადა და იზრდებოდა. ეს დღე ამით არ დამთავრებულა, წინ ბორჯომისა და ბაკურიანის მონახულება გველის.

წლის ამ დროს ბორჯომი დამსვენებლებითაა სავსე. ბევრი აქ არამარტო დასასვენებლად, არამედ ქალაქური სიციხისაგან თავის დასაღწევადაც ამოდის. დამსვენებელთა საყვარელი თავშეყრის ადგილი ქალაქის პარკია, სადაც პირდაპირ წყაროდან შევიძლიათ იგემოთ სახელგანთქმული ბორჯომის მინერალური წყალი. როგორი იყო ჩემი გაცემა, როდესაც წყალი გავსინჯე და აღმოვაჩინე, რომ იგი თბილი იყო და მას მკვეთრად გამოხატული სოდის გემო დაჰკრავდა, სრულებით არ ჰგავდა იმ «ბორჯომს», მაღაზიაში ყიდვას რომ ვართ დაჩვეულნი. შემდეგ ჩვენ ფუნიკულიორზე ავედით, მაგრამ სიმაღლე

საკმარისი არ გვეჩვენა და აქ მდებარე სათვალთვალ ბორბალზე (ასეა ტექსტი და ალბათ დააბუსტებთ სწორი გამონათქვამია, თუ არა) ავტოგრაფი. ამ სიმბოლიდან გადმოვხედეთ ბორჯომს, რომლის ბუნება მართლაც რომ მშვენიერია. ბორჯომის გასასვლელში, ბაკურიანისაკენ მიმავალ გზაზე მდებარეობს მინერალური წყლის ქარხანა, რომელსაც თავისი პროდუქცია მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში გააქვს.

ბაკურიანი საკმაოდ ცნობილი სამთო-სათხილამურო კურორტია. აგვისტოში აქ თოვლი არ დევს და მისი თვალწარმეტაცი ფერდობები მწვანე ბალახით დაფარულია. მიუხედავად ამისა, აქაურობა დამსვენებლებითაა სავსე. ადამიანები აქ, სუფთა ჰაერის სასუნთქავად და ქალაქური ფუსფუსისაგან თავის დასაღწევად ამოდიან.

კვლავ გაისმის ბრძანება — მოემზადეთ, მივემგზავრებით! მაშ ასე, ისევ გზა, ამჯერად დასავლეთისაკენ. შემდეგი რაც ღამით მგზავრობისას დამამხსოვრდა, ეს იყო «თიხის ქვეყანა» — შროშა. უკან, თბილისში დაბრუნებისას, ამ ადგილას შეგხერდით, რათა თიხისაგან დამზადებული, უბრალოებით გამსჭვალული ნაკეთობების ცქერით დავმტკბარიყავით.

მომდევნო დღით უკვე აჭარაში ვიყავით. მოვინახულეთ გონიო და სარფში ჩავედით. დასახლება სასაზღვრო ზოლში მდებარეობს. აქ გამშვები პუნქტია, რომლის იქეთ უკვე თურქეთია. გამშვებ პუნქტამდე მივედით. იქ მდგომმა სანაპიროს თვალი შევაგლე და ჩემი მზერა ორასიოდე მეტრში, აღმართულმა მეჩეთმა მიიპყრო. ყოველივე აქაურზე ფიქრისას უნებლიედ გამეღიმა — მე, უკრაინელი, დილის 4 საათზე ვიდექი ქართულ მიწაზე და ჩემგან ხელისგაწვდენაზე ვხედავდი თურქეთის მიწაზე მდგარ მეჩეთს... სარფში საოცრად სუფთა ზღვაა და ამიტომ აქ ღამის გათევა გადაწყვეტილი. ბინის ძებნას შეუვდექით, მაგრამ ეს არც ისე იოლი საქმე აღმოჩნდა. წელიწადის ამ დროს ღამის გასათევი ალაგის პონა სარფში ფაქტიურად შეუძლებელია. რა გზა გვეჩინდა, გონიოში გადავბარდით. მიუხედავად იმისა, რომ თითქმის აქაც იგივე სიტუაცია დაგვხვდა, ბედმა გავგივიმა და ღამისგასათევს მივაგენით. მოგვეწყვით და მცირე დასვენების შემდეგ პლაჟს მივა-შურეთ. მიუხედავად წვიმიანი ამინდისა, ზღვაში ვიბანავით. აქ წვიმა და უამინდობა საერთოდ არ ახდენს გავლენას წყლისა და ჰაერის ტემპერატურაზე. უნდა დავნაყრებულიყავით და სატრაპზოდ ბათუმისაკენ გავეშურეთ. ამის მიზეზი კი მხოლოდ ერთი რამ გახლდათ, — აჭარული ხაჭაპური. ადგილი, სადაც ამ კულინარიული შედეგის გასინჯვა გადაწყვეტილი, ზღვის ნაპირას მდებარეობდა და ასევე იწოდებოდა — «ნაპირი». როგორც შემდეგ გაირკვა, რამდენიცაა მცხოვრები, იმდენიარა გემოსია ხაჭაპურიც. ეს სრული სიმართლეა, რაც ჩვენ მას შემდეგ აღმოვაჩინეთ, რამოდენიმე სხვა-დასხვა კაფეში რომ გავუსინჯეთ ამ საუცხოო კერძს გემო და ამ საქმის «ექსპერტები» გავხდით. მოგვსენებდათ გემოვნებაზე არ დავობენ, ამიტომ უბრალოდ ვიტყვი, — ყველაზე გემრიელი ხაჭაპური ბათუმში «ნაპირი»-ში ცხვება. მომდევნო დღე სადილობამდე სანაპიროზე გავატარეთ და გემო ქ.ქუთაისისაკენ ავიღეთ, რომელიც აჭარიდან თბილისისაკენ მიმავალ გზაზე მდებარეობს.

საათი ცხრის დასაწყისს უჩვენებდა, ქუთაისში, კობეა გორაკზე, სვედიანად მდგარი ტაძრის ეზოში რომ შევაბიჯეთ. იქედან სანთლების შუქის ციალი გარეთ აღწევდა და მიდამოს ეფენებოდა. »

Всі подорожні народилися у Радянському Союзі. «Ми діти совєтів, тож мусимо відвідати Горі», — вигукнули в один голос. Вирішили віддати шану минулому і відвідати будинок-музей Сталіна. Основна частина експонатів — особисті речі «вождя» і подарунки іноземців. Експозиція виставлена за хронологічною послідовністю і повністю відображає життєвий шлях Сталіна. У приміщенні музею зйомки дозволені лише з дозволу, за окрему плату. На подвір'ї стоїть особистий вагон «вождя». Тут же будинок, де він народився і виріс.

Далі наш шлях проліг у Боржомі. В цю пору року тут чимало туристів. Сюди їдуть не тільки для відпочинку, але й для того, щоб сховатися від міської спеки. Улюблене місце збору курортників — міський парк, де прямо з джерела можна скуштувати відому мінеральну воду. З'ясувалося, вона має яскраво виражений содовий смак і зовсім не подібна до тієї, яку ми звикли купувати у магазині. Потім ми піднялися на фунікулері, але нам забракло висоти, тому ми зайшли на оглядове колесо, з висоти якого оглянули місто, його чарівну природу.

Прямуючи до Бакуріані, побачили завод мінеральних вод «Боржомі», продукція якого відома у багатьох країнах світу. Бакуріані — відомий гірськолижний курорт. У серпні тут снігу нема — схили вкриті травою. Незважаючи на це, курорт переповнений відпочиваючими. Люди їдуть сюди заради чистого повітря, аби врятуватися від міської суєти.

І знову дорога, цього разу на захід. Наступна зупинка — у «гончарній країні» Гроша, де ми насолодились красою гончарних виробів. Далі була Аджарія. Відвідавши Гонію, прибули до прикордонного Сарпі. За пропускним пунктом — Туреччина. За двісті метрів, по той бік кордону, виднілась мечеть. Подумалось: «Дивовижно. Я, українець, стою о четвертій годині ранку на грузинській землі і дивлюсь на турецьку мечеть». Не знайшовши місця, щоб заночувати, повернулися до Гонію. Влаштувались — і на пляж. Хоча накрапав дощ, покупались у морі. Для трапези вирушили до Батумі. Причиною була єдина річ — аджарське хачапурі. Скуштувати цей кулінарний витвір вирішили на березі »

მსახურების ჟამი იდგა და ტაძარში უამრავ ადამიანს მოეყარა თავი. სულისაღმძვრელი სანახაობაა, აუხსნელი და ენით გამოუთქმელი... იმერეთიდან წასვლა გელათის უნახავად წარმოუდგენელია. დრო ძალიან ცოტა გვრჩება და უნდა მოვასწროთ. არ გვინდა, აქაურობა მივატოვოთ, მაგრამ იძულებული ვხდებით დავემშვიდობოთ ქუთაისს და გეზი სოფელ გელათისაკენ ავიღოთ. გელათი სამონასტრო კომპლექსითაა ცნობილი და ქართველთა სათაყვანო მეფის დავით აღმაშენებლის მიერაა აგებული. გოლიათი მეფის საფლავიც აქვეა, მონასტრის ეზოში შესასვლელი კარიბჭის ქვეშ ასვენია მისი ნეშტი, რათა ამ ამაგდარი მეფის საბოლოო სურვილი აღსრულდეს და აქ შემოსულმა ყოველმა ქართველმა მკერდზე დაადგას ფეხი საქართველოს აღმაშენებელ მეფეს. თავის დროზე აქ პირველი ქართული აკადემია ფუნქციონირებდა, სადაც ღვთისმსახურების გარდა ფილოსოფიასაც ეწაფებოდნენ თურმე დღევანდელ ქართველთა წინაპრები. კომპლექსისაკენ მიმავალი გზა მთებშორის მიიკლავება და ღამით მგზავრობისას აქაურობა საშიშიც კი გეჩვენება მგზავრს.

მоря, кафе так і називалось — «Берег». Як з'ясувалося, скільки пекарів — стільки й видів хачапурі. Це ми зрозуміли, скуштувавши його у різних закладах. Як відомо, про смаки не сперечаються, тому висловлю свою думку: в Батумі найсмачніше хачапурі у «Березі».

Наступного дня вирушили до Кутаїсі. Увечері зайшли в Собор на горі біля міста. Світло від мерехтіння свічок було видно надворі. Тривала відправа, і в Соборі було багато людей. Вражаюче дійство.

Не можна поїхати з Імеретії, не побачивши села Гелаті. Воно відоме монастирським комплексом, збудованим шанованим грузинами царем Давідом. Тут, під дверима входу на подвір'я монастиря, він і похований. Так було виконано останню волю

როგორც მოგახსენეთ იქით ღამით მოგვიწია გამგზავრებამ და რადგან ეზოში დამონტაჟებული განათება საფლავის ქვას არ ანათებდა, მობილურები მოიმარჯვეთ და იქაურობა ასე გაგანათეთ. ქვის სიდიდემ შეგეძრა, მართლაც რომ გოლიათი ყოფილა მეფე დავით.

ჩემი მომდევნო დღის მარშრუტი მხოლოდ ერთი პუნქტისაგან შედგებოდა და მეც აეროპორტისაკენ გავემგზავრე, საიდანაც თვითმფრინავს სამშობლოში უნდა ჩამოვეყვანე. არ მინდოდა გამომგზავრება, რადგან სანახავი თურმე კვლავაც ბევრი დამრჩენოდა. თავს იმით ვინუგეშებდი, რომ, სანამ დაფრინავენ თვითმფრინავები უკრაინასა და საქართველოს შორის, მე ყოველთვის შემეძლება შევიძინო ბილეთი და გავემგზავრო ამ წარმეტაც ქვეყანაში.

მოგზაურობა ერთ ამოსუნთქვაში გაილია. მთელმა კვირამ მეტად აქტიურად ჩაიარა და ძალიან დატვირთული გამოდგა. არცერთი ზედმეტი წუთი მე არ მქონია და ძილისათვის ვერც კი ვიცლიდი. გამოძინება მხოლოდ სახლში დაბრუნებულმა მოვახერხე. ♦

правителя: «Нехай кожен грузин, який прийде до святого місця, наступить на моє серце». Свого часу тут працювала Перша грузинська академія, де, окрім богослужіння, вивчалась філософія. Ліхтарі монастиря були вимкнені, тож могильну плиту довелося розглядати у світлі мобільних телефонів. Її розміри вразили: цар Давид таки був Голіафом!

Тижнева подорож промайнула як одна мить. Навіть на сон бракувало часу. Наступного дня літак мав віднести мене на Батьківщину. Не хотілося повертатися — ще стільки можна було б побачити! Та я себе заспокоїв: допоки літаки єднають Україну і Грузію, я завжди зможу купити квиток і знову вирушити у цю захоплюючу країну. ♦

СПРАВЖНЄ ЛОБІО

Гогі РОБАКІДЗЕ

Шеф-повар ресторану «Редан»

Дуже любить готувати і треба віддати належне виходить в нього це легко, смачно і просто неперевершено!

.....

Я багато разів їла лобіо...

Я багато разів його готувала сама...

Я взагалі дуже люблю лобіо...

Але справжня історія цієї страви почалась зовсім недавно... І почалась вона саме з цієї фрази:
— Лікунія, сьогодні ти спробуєш справжнє лобіо!

Ресторанчик поблизу Джварі... з мальовничим крайовидом, безмежно заклопотаними офіціантами гостями які вміють і знають як відпочивати. Місць звичайно нема, але як відомо дзвінок другу вирішує всі питання, тим паче в Грузії, де дружба — святе! Але зараз не по це... а все про ту саму красуню грузинську кухню...

Ми зробили замовлення, але я нетерпляче чекаю на своє справжнє лобіо! от його нарешті приносять... надзвичайно апетитне, духмяне і в глечики — це щось неймовірне!..

Після таких спогадів та приємного спілкування з шеф-поваром ресторану «Редан», що в Києві, остаточно вирішено — потрібно готувати!

На щастя квасолі вже заздалегідь замочив турботливий Гогі! Тепер її потрібно відварити, а потім чаклувати далі. Трошечки того, трошечки ще чогось... І все це з зеленню і любов'ю! Отака от страва — головне все змішати в правильних пропорціях... але як завжди в грузинській кухні без зелені і любові ну ніяк!

Казкове лобіо готове. А чи справжнє воно? І взагалі, що таке справжнє?

Відповідь приходить сама собою — справжнє все те, що готуєш з любов'ю! Грузинська кухня дійсно справжня, бо не має різниці Грузія це чи Україна, особиста кухня чи ресторан — саме цей інгредієнт присутній в ній обов'язково!

Любові вам і смачного!

ІСТОРІЯ

Лобіо в перекладі з грузинського — квасоля. Так називають страви, що готують з відварної квасолі, яких в грузинській кухні є декілька десятків видів. Вони різняться сортами квасолі, розміром, формою, кольором, характером забарвлення, а також ступеню з якою розварюється квасоля. Смакові різновиди лобіо досягаються додаванням до однієї й той самої основи різних компонентів. Класичними компонентами є цибуля, рослинна олія та винний оцет. Але можуть використовуватись помідори, грецькі горіхи, імеретинський сир, та інше.

Саме головне що відрізняє одне лобіо від іншого — це використання різних приправ: зелені кінзи, рейгана, петрушки, укропу, м'яти і обов'язково сухих прянощів: чорного або червоного перцю, кориці, гвоздики, коріандра, сунелі, імеретинського шафрану. Інколи в окремі види лобіо додають товчений часник й третій корінь селери.

ანსამბლი «კელაპტარი»

30 წლისაა!

АНСАМБЛЮ «КЕЛАПТАРИ»

30 РОКІВ!

ქართული ფოლკლორული ანსამბლი «კელაპტარი», ოფიციალურად 1980 წელს ჩამოყალიბდა, თუმცა, აქტიური მუშაობა ანსამბლის წევრებმა 1979 წლიდან დაიწყეს. «კელაპტარი» ერთადერთი ანსამბლია საქართველოში, რომელიც თავისი სპეციფიკურობითა და თვისობრივი ხასიათით გამოირჩევა. იგი ასრულებს საქართველოს ყველა კუთხისათვის დამახასიათებელ ხალხურ სიმღერებსა და ინსტრუმენტალურ ნაწარმოებებს. მისი წევრები უკრავენ უძველეს ქართულ ხალხურ საკრავებზე (ჭუნირი, ჩანგი, დაირა, სალამური, ფანდური, ჩონგური, დოლი, ჭიბონი, დუდუკი). «კელაპტარი» ანსამბლს სახელად მისი ყოფილი ხელმძღვანელის, საქართველოს სახალხო არტისტის, ომარ კელაპტრიშვილის უკვდავსაყოფად დაერქვა. ამჟამად ანსამბლის მთავარი სამხატვრო ხელმძღვანელია ბატონი ნუგზარ (დავით) ქავთარაძე.

მიუხედავად საქართველოში ბოლო დროს განვითარებული მოვლენებისა, ანსამბლი განაგრძობს ქართული ხალხური მუსიკის პირველმყოფადი სახის შენარჩუნებასა და მის პოპულარიზაციას. ანსამბლის დამსახურებებისათვის უთუოდამსახურებაა ბევრი ძველი ქართული სიმღერისა და ინსტრუმენტული ნაწარმოების აღდგენა, ქალაქური ფოლკლორის არდავიწყება-შენარჩუნება. აღსანიშნავია ისიც, რომ მისი ხელშეწყობით გახმოვანებულია ბევრი დოკუმენტური თუ მხატვრული ფილმი.

პირველად ანსამბლი «კელაპტარი» კიევში გასტროლებით 2005 წელს ჩამოვიდა და მაყურებელთა უსამღვრო სიყვარული და პატივისცემა დაიმსახურა. მას შემდეგ უკრაინის ქართველთა ასოციაციაში არაერთი წერილია შემოსული თხოვნით, ამ მართლაც და თვითმყოფადი ანსამბლის, კიევში, ხელმოეწერა კონცერტის გამართვასთან დაკავშირებით.

უკრაინის ქართველთა ასოციაცია «იბერიელმა» გადაწყვიტა ანსამბლ «კელაპტარის» შექმნის 30 წლისთავს დაამთხვიოს საიუბილეო კონცერტი და ქ. კიევში მოიწვიოს იგი 2009 წლის მაისში. რაღა თქმა უნდა, საიუბილეო კონცერტის გასამართავად საჭირო ძირითად ხარჯებს ასოციაცია «იბერიელი» გაიღებს, მაგრამ ანსამბლის მოსაწვევად მხოლოდ ჩვენი ძალისხმევა საკმარისი არ გახლავთ. დიდი მადლობელი დავრჩებით ყველას, ვინც ყურად იღებს ჩვენს მიმართვას და გამოიჩენს გულისხმიერებას, რათა თუნდაც მცირედით მაინც წაადგეს ამ ჭეშმარიტად ქართულ საქმეს და საკუთარ წვლილს შეიტანს საიუბილეო საღამოს ჩატარებაში. ♦

Грузинський фольклорний ансамбль «Келаптари» офіційно заснований у 1980 році, хоча активну роботу учасники гурту розпочали ще у 1979-му. «Келаптари» — єдиний ансамбль у Грузії, який вирізняється характерною самобутністю та неповторністю. Він виконує народні пісні та інструментальні твори майже з усіх куточків країни. Його учасники грають на древніх музичних інструментах — чангі, дайра, саламурі, пандурі, чонгурі, долі, дудукі, чібоні, чунірі. Ансамбль носить ім'я свого колишнього керівника, народного артиста Грузії Омара Келатрішвілі. Сьогодні головним художнім керівником гурту є Нугзар (Давід) Кавтарадзе.

Незважаючи на останні події у Грузії, ансамбль продовжував берегти та популяризувати первісне звучання грузинської народної музики. Беззаперечною заслугою ансамблю та його керівництва є відновлення багатьох старовинних грузинських народних пісень та інструментальних творів, збереження міського фольклору. Варто відзначити, що «Келаптари» брав участь в озвучуванні багатьох художніх і документальних фільмів.

До Києва ансамбль вперше навідався з гастрольями у 2005 році, отримавши від глядачів велику любов та пошану. Після їхнього виступу до Асоціації грузинів в Україні «Іберієлі» надійшло багато листів з проханням провести повторний концерт.

У зв'язку з цим Асоціація вирішила запросити «Келаптари» до Києва вдруге у травні 2009 року, щоб провести ювілейний концерт — ця дата якраз збігається з 30-річчям ансамблю. Основні витрати бере на себе асоціація «Іберієлі», але цього недостатньо. Ми будемо дуже вдячні тим, хто зробить свій внесок у проведення ювілейного вечора. ♦

უკრაინის ქართველთა ასოციაცია «იბერიელი»-ს ადმინისტრაცია

Адміністрація Асоціації грузинів в Україні «Іберієлі»

საქართველო საქართველო

#1 (4) 2008

პროექტის ავტორი: Автор проекту
ბესიკ შამუგია Бесік Шамугія

რედაქტორი: Редактор:
სოსო ჩოჩია Сосо Чочіа

ნომერზე მუშაობდნენ: Над номером працювали:
თენგიზ ლობჯანიძე Тенгіз Лобжанідзе
მიხეილ ღანიშავილი Міхеіл Ганішашвілі
ივანე კოვალევი Іван Коваль

თარგმანი: Переклади:
კონსტანტინე ალანია Консантине Аланія
ოლენა კურტანიძე Олена Куртанидзе

დიზაინი Дизайн
და კომპიუტერული უზრუნველყოფა та комп'ютерне забезпечення

G&V studio

დავით სეხნიაშვილი Давит Сехніашвілі
ვიქტორ მიხალევიჩი Віктор Михалевич

ფოტოგრაფი: Фотографи:
თემურ სუხიტაშვილი Темур Сухіташвілі

უკრაინის ქართველთა ასოციაცია «იბერიელი» Асоціація грузин України «Іберієли»
მადლობას უხდის უკრაინის ეროვნულ უმცირესობათა висловлює щирю подяку Державному комітету
და რელიგიის სახელმწიფო კომიტეტს პროექტის Україні у справах національностей та релігії
დაფინანსებისათვის фінансування проекту

ჟურნალ «საქართველო»-ს №2 (3) 2007 29-ე გვერდზე განთავსებული სურათების
წარწერისას დაშვებულ იქნა შეცდომა, რისთვისაც ვიხდით ბოდიშს:
1) «მეუფე სტეფანე წირვის დროს» — «მამა პეტრე წირვის დროს»;
2) «წირვა ღვთისმშობლის ტაძარში» — «ქართველი მგალობლები მგალობელთა
საერთაშორისო ფესტივალზე კიევი-პეჩერის ლავრის სატრაპეზო ტაძარში».

